

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»

Кафедра українознавства, культури та документознавства

Кваліфікаційна робота

КОМУНІКАЦІЯ В ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ
УСТАНОВАХ ГАЛУЗІ «КУЛЬТУРА» В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
(НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ДІКЗ «ПОЛЕ ПОЛТАВСЬКОЇ
БИТВИ»)

Магістранта 6 курсу групи 601-ФД
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

_____
(підпис)

Андрющенко Артур Сергійович
(П.І.Б. повністю)

Науковий керівник
д. і. н., професор

_____

Передерій Ірина Григоріївна
(П.І.Б.)

Завідувач кафедри

_____

Передерій Ірина Григоріївна
(П.І.Б.)

Полтава 2024

Деканові
факультету філології, психології та
педагогіки
Національного університету
«Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка»
Анні АГЕЙЧЕВІЙ
студента групи 601-ФД
спеціальності 029 Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа
Андрющенко Артура Сергійовича

ЗАЯВА

Прошу затвердити тему кваліфікаційної роботи: Комунікація в документно-інформаційних установах галузі «Культура» в умовах глобалізації (на прикладі діяльності ДІКЗ «Поле Полтавської битви»).

Науковим керівником прошу призначити Передерій Ірину Григоріївну, д. і. н., професора.

02.03.2023

(дата)

_____
(підпис)

1. Завідувач кафедри

Ірина ПЕРЕДЕРІЙ

2. Керівник

Ірина ПЕРЕДЕРІЙ

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Факультет філології, психології та педагогіки

Кафедра українознавства, культури та документознавства

Спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри українознавства, культури та

документознавства _____ Ірина ПЕРЕДЕРІЙ

«__» _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРАНТУ

Андрющенко Артура Сергійовича

1. Тема роботи: Комунікація в документно-інформаційних установах галузі «Культура» в умовах глобалізації (на прикладі діяльності ДІКЗ «Поле Полтавської битви»)

Керівник роботи: д.і.н., професор Передерій Ірина Григоріївна

2. Термін подання роботи 20.12.2023

3. Мета та завдання кваліфікаційної роботи: дослідження комунікаційних процесів в документно-інформаційних установах галузі «Культура» в умовах глобалізації, зокрема, на прикладі Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви»; розроблення дизайну мобільного додатку Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви».

Дата видачі завдання 01.07.2023

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітки
1.	Теоретична частина	30.10.23-15.11.23	22 %
2.	Аналітична частина	16.11.23-29.11.23	36 %
3.	Проектна частина	30.11.22-12.12.23	40 %
4.	Виготовлення ілюстративного матеріалу та підготовка до захисту	13.12.23-19.12.23	100%
5.	Захист роботи	22.01.2024	

Магістрант

_____
(підпис)

Андрющенко А.С.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____
(підпис)

Передерій І.Г.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Андрющенко А.С. Комунікація в документно-інформаційних установах галузі «Культура» в умовах глобалізації (на прикладі діяльності ДІКЗ «Поле Полтавської битви»). Спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2024.

У кваліфікаційній (магістерській) роботі досліджено питання комунікації в документно-інформаційних установах галузі «Культура» в умовах глобалізації (на прикладі діяльності ДІКЗ «Поле Полтавської битви»), досліджено проблеми комунікації в документно-інформаційних установах галузі «Культура» в умовах глобалізації. Здійснено аналіз різноманітних методів комунікації, використаних музеями по всьому світу, зокрема застосування інтерактивних технологій. Особлива увага приділена оцінці ефективності заходів комунікації в контексті глобалізації у ДІКЗ «Поле Полтавської битви». Розроблено дизайн мобільного додатка, спрямованого на поліпшення комунікації та взаємодії музейної установи з відвідувачами.

Ключові слова: музей, архів, бібліотека, музейна комунікація, документно-інформаційні установи, інтерактивні технології, мобільний додаток.

87 стор., 14 рис., 77 джерел.

ABSTRACT

Andriushchenko A.S. Communication in document and information institutions of the «Culture» field in terms of globalization (on the example of the «Poltava Battle Field» State Historical and Cultural Reserve activity). Specialty 029 «Information, Library and Archives». National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava, 2023.

In the qualification (master's) thesis, the issues of communication in document and information institutions within the «Culture» sector in the context of globalization have been explored, using the activities of the State Historical and Cultural Preserve «Poltava Battle Field» as a case study. The research delves into the challenges of communication in document and information institutions within the «Culture» sector

in the conditions of globalization. An analysis of various communication methods employed by museums worldwide, including the application of interactive technologies, has been conducted. Special attention has been given to evaluating the effectiveness of communication measures in the context of globalization at the State Historical and Cultural Preserve «Poltava Battle Field». Additionally, a design for a mobile application aimed at improving communication and interaction with visitors has been developed.

Keywords: museum, archive, library, museum communication, document and information institutions, interactive technologies, mobile application.

87 pp., 14 figs., 77 sources.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. БІБЛІОТЕКИ, АРХІВИ, МУЗЕЇ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	9
1.1. Заклади культури як документно-інформаційні установи	9
1.2. Функції бібліотек, архівів та музеїв в контексті сучасних глобалізаційних викликів	18
РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МУЗЕЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	28
2.1. Музей як комунікаційна система	28
2.2. Трансформація форм і методів музейної комунікації в умовах глобалізації: світовий досвід.....	36
РОЗДІЛ 3. ФОРМИ, КАНАЛИ ТА ІНСТРУМЕНТИ МУЗЕЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ДІКЗ «ПОЛЕ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ».....	47
3.1. Традиційні складники музейної комунікації в ДІКЗ «Поле Полтавської битви».....	47
3.2. Інтерактивні технології як складова процесу музейної комунікації в ДІКЗ «Поле Полтавської битви».....	56
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	80

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДІКЗ – Державний історико-культурний заповідник.

ІКТ – Інформаційно-комунікаційні технології.

УІНП – Український інститут національної пам’яті.

ШІ – штучний інтелект.

AR – Доповнена реальність.

VR – Віртуальна реальність.

ВСТУП

Постановка проблеми та актуальність теми дослідження.

Сучасний світ, насичений глобалізаційними процесами, створює нову реальність для культурних установ та історичної спадщини. Умови глобалізації визначають не лише швидкість обміну інформацією між культурами, але й впливають на саме сприйняття історичних та культурних цінностей. І тут виникає ключове питання: як комунікаційні процеси у культурних установах реагують на ці зміни, і які стратегії їм необхідно впроваджувати для ефективного збереження та поширення культурної спадщини в умовах глобального світу.

Зрозуміло, що розвиток нових технологій та розмаїття засобів масової інформації надає культурним установам нові можливості для комунікації та взаємодії. Однак, разом із цим, виникає загроза втрати аутентичності культурної спадщини під впливом глобальних мас-медіа. Ставлення суспільства до історії та культури формується під впливом великого потоку інформації, що ставить під сумнів збереження непередаваної культурної спадщини у її первісній формі.

Таким чином, актуальність дослідження комунікаційних стратегій в галузі «Культура» полягає в тому, щоб не лише адаптуватися до глобальних реалій, але і активно впливати на сприйняття та розуміння культурної спадщини на міжнародному рівні. Аналіз таких стратегій дозволить визначити оптимальний баланс між сучасністю та збереженням унікальності, а також створить базу для впровадження інновацій у комунікаційних практиках культурних установ.

Метою дипломної роботи є дослідження комунікаційних процесів в документно-інформаційних установах галузі «Культура» в умовах глобалізації, зокрема, на прикладі Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви».

Об'єктом дослідження є комунікаційні процеси, які відбуваються в документно-інформаційних установах галузі «Культура».

Предметом дослідження є діяльність Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви» та його комунікаційні стратегії в умовах глобалізації.

Сформульована вище мета передбачає розв'язання таких дослідницьких *завдань*:

1. Визначити основні виклики та можливості, які глобалізація створює для документно-інформаційних установ галузі «Культура».
2. Проаналізувати традиційні методи комунікації в ДІКЗ «Поле Полтавської битви».
3. Оцінити ефективність заходів комунікації в контексті глобалізації в ДІКЗ «Поле Полтавської битви».
4. Розробити дизайн та структуру мобільного додатку для Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви».

Використані нами наукові методи, принципи та підходи складають *теоретико-методологічну основу дослідження*. Так, для вирішення поставлених завдань було використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи пізнання. До основних методів, які були застосовані в процесі дослідження, можна віднести такі: аналізу та синтезу, узагальнення, дедукції, компаративний (порівняльний). Серед спеціальних методів провідним був метод контент-аналізу. Його особливість полягає в тому, що він допомагає вивчати інформаційні джерела в їхньому соціальному контексті, тобто в межах системи соціальних комунікацій.

Серед наукових підходів використано синтетичний, системний та міждисциплінарний. Вони забезпечили комплексний усебічний характер дослідження. Наріжними принципами роботи стали такі: об'єктивності, всебічності, детермінізму, наступності, системності.

Наукова новизна роботи полягає як у самій комплексній постановці багато в чому нової проблеми, яка досі не виокремлювалася як предмет наукового дослідження, так і в з'ясуванні стану та визначенні перспектив

удосконалення комунікаційних процесів у конкретній документно-інформаційній установі – ДІКЗ «Поле Полтавської битви».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що його висновки можуть бути використані у діяльності як досліджуваного закладу культури, так і інших установ відповідного профілю, а розроблений автором дизайн та структура мобільного додатку в подальшому можуть стати основою для розроблення застосунку Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви».

Окремі положення магістерської роботи, а також одержані узагальнення й висновки, були апробовані на науково-практичних конференціях, зокрема: «Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи» (м. Полтава, 23 листопада 2023 р.), «Культура. Ідентичність. Сучасність» (м. Львів, 2–3 листопада 2023 року).

Кваліфікаційна робота має таку **структуру**: вступ, 3 розділи, висновки, список використаних джерел із 77 найменувань, 5 додатків. Загальний обсяг – 87 сторінок.

РОЗДІЛ 1. БІБЛІОТЕКИ, АРХІВИ, МУЗЕЇ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

1.1. Заклади культури як документно-інформаційні установи

Заклади культури в Україні є важливою складовою культурної інфраструктури. Серед них: бібліотеки, музеї, архіви, галереї, театри, філармонії, музичні колективи, культурно-інформаційні та культурно-просвітницькі центри, навчальні заклади культури і мистецтва, кіностудії, художні галереї, виставки національного значення та інші установи, які спеціалізуються у сфері культури [31].

Законодавство, зокрема Закон України «Про культуру», регулює їхню діяльність та визначає основні принципи культурної політики в Україні та завдання, що стоять перед цими установами, регламентує питання створення, функціонування та фінансування закладів культури [2].

Заклади культури поділяються на такі види:

- бібліотеки є місцями, де зберігаються книги, забезпечується доступ до них, а також до періодичних видань, аудіо- та відеоматеріалів, електронних ресурсів. Вони пропонують освітні та інформаційні послуги, допомагаючи громадянам здобувати знання та розвивати свій інтелект;
- у музеях зберігаються та експонуються колекції художніх творів, археологічних знахідок, історичних артефактів та інших цінних об'єктів; вони відіграють важливу роль у збереженні культурної спадщини та допомагають громадськості пізнавати історію та мистецтво;
- архіви спеціалізуються на збереженні та документуванні історичних та архівних матеріалів, забезпечують доступ до документів, які стосуються минулих подій, осіб та організацій;
- художні галереї виставляють та популяризують мистецтво та твори сучасних художників, можуть спеціалізуватися на певному виді мистецтва, такому як живопис, скульптура чи фотографія;

- заповідники забезпечують охорону та догляд за природними ареалами та резерватами; вони відіграють важливу роль у збереженні рідкісних видів рослин та тварин, а також підтримання біорізноманіття;
- театри та філармонії влаштовують вистави, концерти, опери та інші художні виступи, що розширюють культурний спектр громадськості та сприяють розвитку мистецтва;
- музичні групи та ансамблі виконують музику та популяризують музичне мистецтво, можуть бути оркестрами, хорами, рок-гуртами тощо;
- культурно-інформаційні та культурно-просвітницькі центри надають інформаційні та освітні послуги, сприяють культурній інтеграції та популяризують культурні цінності;
- навчальні заклади культури і мистецтва надають освіту у сфері мистецтва, музики, театру та інших галузей культури;
- кіностудії виробляють фільми та відеоматеріали, сприяючи кінематографічному мистецтву та розвитку кінематографії [59].

Документно-інформаційні установи – це організації та установи, які спеціалізуються на збиранні, зберіганні, обробці, пошуку та наданні різноманітної інформації. Це можуть бути бібліотеки, архіви, музеї, інформаційні центри, документаційні служби та інші установи, які виконують схожі функції. Основна мета цих установ – забезпечення доступу до інформації для задоволення різних потреб користувачів.

Заклади культури можна вважати документно-інформаційними установами з кількох причин, зокрема тому, що вони забезпечують:

1. Зберігання та консервація: музеї, архіви та бібліотеки відповідають за збереження та консервацію культурних артефактів та документів. Наприклад, Національний музей історії України є невід'ємною частиною культурного спадку країни, представляючи велику кількість артефактів та документів, що свідчать про багатий історичний шлях України. Експозиція музею створює можливість вивчення та глибокого розуміння подій, які визначили розвиток країни.

У музеї представлені артефакти різних історичних епох – від давньоруських періодів до сучасності: предмети побуту, зброя, картини, рукописи, архівні документи, археологічні знахідки та інші матеріали, що відображають різні аспекти життя та культури.

Роль музею полягає не лише в збереженні цих цінностей, але й у їх вивченні та використанні для освіти громадськості. Відвідувачі мають можливість поглибити свої знання про минуле України, розширити свій історичний кругозір та відчути зв'язок із спадщиною свого народу.

Такий музей виступає місцем, де історія стає живою, а артефакти розповідають власні історії. Завдяки роботі Національного музею історії України різні покоління можуть знаходити спільні точки зору на своє минуле, а історична свідомість стає джерелом національного самоусвідомлення.

2. Збереження культурної спадщини: заклади культури зберігають та експонують художні твори, археологічні знахідки, документи та інші цінні об'єкти. Наприклад, Національний художній музей України є визначним культурним закладом, який займається збереженням та вивченням художньої спадщини. Заснований у 1899 році як Київська картинна галерея, музей здобув широкий репутаційний статус як провідна художня інституція. У своїй колекції він об'єднує різноманітні форми мистецтва, такі як живопис, скульптура, графіка, архітектура та декоративно-прикладне мистецтво. Тут представлені як традиційні українські народні мистецтва, так і сучасні художні течії.

Кожна одиниця зберігання в закладах культури розглядається як документальне свідчення певної історичної епохи. Саме тому вони проводять ретельну роботу з підготовки, реєстрації, розподілу, аналізу, розміщення, зберігання, використання збірок, кожна одиниця зберігання розглядається як унікальний документ.

На підставі цього, заклади культури активно залучаються у наукові дослідження. Регулярні виставки, освітні програми, лекції та майстер-класи

створюють платформу для популяризації історичної спадщини серед різних верств населення.

Завдяки своїм інформаційним ресурсам, заклади культури служать джерелом інформації для відвідувачів, а також сприяють забезпеченню доступу до культурної спадщини. Заклади культури є не лише інституціями, які зберігають та поширюють продукти культури, але й є важливими документно-інформаційними центрами, що допомагають зберегти та передати мистецьку спадщину майбутнім поколінням.

3. Доступ до інформації: заклади культури надають доступ до книг, журналів, наукових статей та інших джерел інформації. Наприклад, Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського є визначним інтелектуальним центром країни, який відзначається своєю величезною кількістю літературних та наукових скарбів. Заснована з ініціативи видатного українського вченого та діяча Володимира Івановича Вернадського, бібліотека стала однією з найбільших українських бібліотек, яка виконує важливі функції зі збереження та поширення знань.

Бібліотека активно зберігає значний обсяг книжкових фондів, періодичних видань, рукописів і документів, охоплюючи різноманітні галузі знань та історичні епохи. Її колекції становлять цінний резерв для дослідників, студентів та всіх, хто цікавиться літературою та інтелектуальним розвитком.

Бібліотека виконує важливу роль у забезпеченні доступу до цих цінностей. Дослідники мають можливість користуватися багатством рукописів і книг, що датуються різними історичними періодами, а громадськість може знаходити відповіді на свої запитання та поглиблювати свої знання.

Невід'ємною частиною діяльності бібліотеки є ініціативи щодо освітньої та культурної роботи. Вона організовує лекції, виставки, круглі столи, які спрямовані на розширення світогляду та підвищення культурного рівня відвідувачів.

Національна бібліотека імені В.І. Вернадського, завдяки своїм зусиллям у збереженні і розповсюдженні культурних та наукових цінностей, визнаною не лише українською, але й світовою спільнотою як ключовий інтелектуальний ресурс.

4. Документування та каталогізація: архіви спеціалізуються на збереженні історичних документів, і цей процес здійснюється не хаотично, а на основі системного комплектування й фондування, архівного описування та каталогізації відкладених до зберігання документів. Наприклад, Центральний державний аудіовізувальний та електронний архів України, створений 24 жовтня 2022 року внаслідок об'єднання Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г.С.Пшеничного та Центрального державного електронного архіву України. Пріоритетними завданнями, що стоять перед Центральним державним аудіовізувальним та електронним архівом, а також іншими архівами України є забезпечення формування Національного архівного фонду, комплектування архіву профільними документами, їх облік, зберігання та використання відомостей, що в них зафіксовано.

Важливою місією архівів є надання доступу до цих цінних матеріалів для дослідників, істориків, архівістів та широкої громадськості. Забезпечення вільного доступу до архівних документів є важливим кроком у зближенні історичних досліджень, розширенні знань та підтримці демократичних цінностей. Таким чином, архівні установи виступають також інформаційними центрами, де можна відшукати історичні джерела для проведення досліджень, розробки наукових праць та поглиблення розуміння минулого. Це сприяє розкриттю подій, що визначали і визначають історію України, і допомагає зберегти національну пам'ять для майбутніх поколінь.

Для швидкого та якісного виконання цих завдань, Центральний державний аудіовізувальний та електронний архів України та інші архіви створюють не лише паперові фізичні каталоги, але й електронні, що

полегшують роботу дослідникам, які мають змогу знайти, замовити або скачати документи дистанційно.

5. Освіта та дослідницька діяльність: заклади культури надають освітні та дослідницькі послуги. Наприклад, Національний університет «Києво-Могилянська академія» виступає не лише освітнім закладом, але й активно використовує свої університетські музеї та архіви для забезпечення освітніх та дослідницьких послуг. Університетський музей є ключовим компонентом цієї ініціативи, вміщуючи в собі колекцію історичних артефактів, документів та інших матеріалів, що відображають різноманітний культурний та науковий спадок України.

У музеї можна знайти цінні експонати, які стосуються історії університету, розвитку освіти в Україні, а також важливих подій та постатей, пов'язаних із життям країни. Ця колекція є важливим ресурсом для студентів та вчених, які мають можливість використовувати ці матеріали для проведення досліджень, написання наукових робіт та поглиблення знань у конкретних галузях.

Університетські архіви також відіграють ключову роль у забезпеченні доступу до історичних документів та ресурсів для викладачів та студентів. Це створює унікальну можливість для вивчення історії університету, а також розвитку наукових досліджень та проєктів.

Такий підхід до використання університетських музеїв та архівів сприяє не лише збереженню культурної спадщини, але й активно підтримує освітні та дослідницькі ініціативи в університетському середовищі.

6. Захист авторських прав та права на доступ до інформації: заклади культури допомагають забезпечити захист авторських прав та права на доступ до інформації, збалансовуючи інтереси авторів та громадськості.

7. Популяризація культурної спадщини: музеї, галереї та бібліотеки організовують виставки та культурні заходи, кіностудії виробляють фільми, які допомагають популяризувати культурну спадщину серед громадськості та відображають українську культуру та історію. Так, з

17 серпня 2021 року до 14 листопада 2021 року в Національному заповіднику «Софія Київська» був реалізований міжнародний виставковий проєкт «Раритети Української козацької держави – Гетьманщини XVII-XVIII ст.: до 30-річчя Незалежності України». До уваги відвідувачів було представлено надзвичайно цінні речі, які нині зберігаються в Швеції – гетьманська булава з Кабінету раритетів епархіальної бібліотеки міста Лінчопін та латиномовний примірник «Пактів та Конституцій Війська Запорозького...» 1710 року з Державного архіву Швеції у Стокгольмі. З українських архівних та музейних зібрань представлено п'ять універсалів 1687-1702 років, виданих у Батурині гетьманом Іваном Мазепою (зберігаються в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського в м. Києві). Важко переоцінити значення цих експонатів для України, оскільки вони є свідченням розвитку правових та державотворчих процесів на українських землях.

Таким чином, традиційна меморіальна функція архівів, бібліотек, музеїв не є законсервованою формою збереження пам'яті. Ці установи покликані забезпечувати не лише зберігання, а й наукове опрацювання та актуалізацію джерел колективної та культурної пам'яті суспільства, вдосконалювати механізми використання, комунікування та транслявання інформації. Виключно важливе значення має науково-дослідна робота в галузі історії, теорії та практики діяльності архівів, бібліотек, музеїв: архівознавства, документознавства, книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства, музеєзнавства та споріднених дисциплін, зокрема, джерелознавства, археографії, палеографії, кодикології, літературознавства, етнографії, археології, нумізматики, сфрагістики тощо. Особливий напрям у діяльності цих установ – комунікаційний, пов'язаний зі створенням системи довідників – джерел вторинного документного рівня, включаючи описи, інвентарні книги, путівники фондами, наукові каталоги та покажчики, списки, огляди, реєстри переміщених цінностей, а також публікації документальних джерел, пам'яток історії та культури, інших

видів діяльності, включаючи науково-дослідну продукцію у вигляді монографій, збірників наукових праць, статей та розвідок. Архіви, бібліотеки, музеї створюють і цифровий ресурс національної спадщини на сайтах і порталах, доступний у глобальному просторі [20, с. 7].

Заклади культури виконують важливу роль у збереженні культурної спадщини, забезпеченні доступу до інформації та документів, освіти, дослідницькій діяльності та популяризації культурних цінностей. Вони є місцями, де культурна спадщина оточуючого нас світу зберігається та оживає. Від музеїв, що виставляють художні скарби, до бібліотек, що надають доступ до багатьох видів інформації, і архівів, які документують історію. Вони не лише зберігають минуле, але й активно взаємодіють із сучасністю, розширюючи культурний горизонт та збагачуючи наше розуміння світу.

Особливе місце заклади культури посідають в сучасних умовах інформаційного протиборства, зокрема, такої його форми, як консцієнтальна війна, або війна на ураження свідомості. Доведено, що людина, культурна спадщина, бібліотечна, музейна й архівна системи держави, з одного боку, стають об'єктами впливу та маніпуляції в умовах ведення консцієнтальної війни, а з іншого, є суб'єктами ефективного інформаційно-психологічного протиборства [16, 7].

Досить ґрунтовно це питання розглянули у серії своїх досліджень Р.В. Гула, І.Г. Передерій та В.В. Сажко [16]. Вони розкрили сутність соціокультурного виміру консцієнтальної війни, з'ясували її складники та основні форми, виявили та схарактеризували прямі загрози й потенціал ефективного функціонування вітчизняних архівної, бібліотечної та музейної систем у російсько-українському протиборстві в умовах відкритої агресії РФ проти України й пов'язаних з нею маніпулятивних практик ворога та ефективних інструментів протистояння й захисту світоглядних цивілізаційно-ментальних основ суспільства.

Автори дійшли висновку, що консцієнтальна війна – це війна, психологічна за формою, цивілізаційна за змістом та інформаційна за засобами, у якій об'єктом впливу є знищення або деструкція інтелектуального ресурсу нації та руйнування універсальних настанов населення. Саме її намагається використувати одвічний вогор України – Росія. Це процес, метою якого є переформатування масової свідомості та соціальної самоідентифікації української політичної нації. Зараз українське суспільство перебуває фактично у фазі світоглядного протистояння смислів – протистояння ординської імперії та республіки, протистояння авторитаризму та демократії, протистояння, зрештою, минулого та майбутнього, архаїки та модерну [16, с. 12].

До ключових складників ведення консцієнтальної війни автори віднесли так звану археологічну війну та «переписування історії». В археологічній війні можна виокремити два блоки – оборонний та наступальний, кожен з яких представляє кілька форм цього складника консцієнтальної війни.

До наступальних належать: свідоме знищення пам'яток історії та культури, мародерство культурних цінностей, реанімація символічних культурних архетипів – поновлення пам'яток матеріальної культури, які несуть у змісті основи ментального коду держави-агресора. До оборонних: порятунок документно-інформаційних установ (музеїв, бібліотек, архівів) та їхніх фондів, об'єктів культурної спадщини в умовах війни; дотримання норм міжнародного гуманітарного права щодо збереження об'єктів культурної спадщини під час ведення бойових дій; цілеспрямована дерусифікація / десовєтизація / деімперіалізація історичного та культурного простору, яка об'єктивно викликана діями держави-агресора; прискорення темпів створення цифрового фонду користування [16].

Другим ключовим складником консцієнтальної війни є «переписування історії» – вид соціального впливу, який використовується для свідомого викривлення історичних подій шляхом фальсифікації фактів

історії, їх специфічного тлумачення, інтерпретації, які стають відмінними від прийнятого на цьому просторі раніше та часто суперечать самим історичним фактам. Російська влада активно використовує і «переписування історії» і археологічну війну в своїх агресивних цілях [16, с. 27].

Звісно, що в таких умовах заклади культури набувають особливих функцій щодо формування майбутнього та необхідної трансформації світогляду української нації.

У цих умовах особливої актуальності набувають поглиблене дослідження світового досвіду розвитку та модернізації системи закладів культури як документно-інформаційних установ. Для цього доречним є виявлення національних особливостей їх функціонування в інших країнах, з'ясування кращих інноваційних практик підготовки фахівців у сфері культури, запозичення кращих зразків та впровадження їх в українську національну систему підготовки, враховуючи умови підвищення інтелектуалізації професії, її тотальної цифровізації, посилення ролі бібліотек, архівів, музеїв як базових комунікаційних посередників у формуванні інформаційного суспільства та суспільства знань, а також з метою протистояння російській агресії в інформаційній (у тому числі, консцієнтальній) та повномасштабній війні.

1.2. Функції бібліотек, архівів та музеїв в контексті сучасних глобалізаційних викликів

Історія будь-якої країни зберігається в її музеях, бібліотеках та архівах. Відрізняються вони об'єктами зберігання: в музеї це предмети, в бібліотеках – книги, в архівах – документи. Всі ці заклади покликані зберігати історичну пам'ять.

Сьогодні зовнішній контекст можна окреслити наступним чином: збільшення політизації суспільства, зміни основних тенденцій розвитку громадянського суспільства, поява конкурентного середовища, нових комунікацій (ІКТ, Wi-Fi, соціальні мережі), зміна соціальних інституцій,

зміна потреб користувачів бібліотек у так званому «пост»-друкованому середовищі тощо.

Бібліотека – це інформаційний, культурний, освітній заклад, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки [20].

Зміна ролі, призначення бібліотек, відбивається на взаєминах бібліотеки з суспільством і окремими соціальними інститутами, веде до трансформації професійних цінностей бібліотечної етики, професійної свідомості бібліотечної спільноти.

Всі ці зміни вимагають пошуку нових моделей бібліотечного розвитку, які забезпечать життєздатність бібліотеки як необхідного суспільству соціального інституту в контексті побудови відкритого суспільства знань. Стратегічними ресурсами суспільства знань є творчий потенціал та інтелектуальний розвиток людини. Тому основними складовими в його формуванні поряд із засобами інформації та інформацією стають освіта, наука і культура [20].

Бібліотека, як відносно стійка форма організації соціального життя, що забезпечує стійкість зв'язків і відносин в рамках суспільства, може впевнено бути визначена як соціальний інститут.

Соціальні функції сучасної бібліотеки обумовлені її сутнісними особливостями як культурної інституції, які проявляються в збереженні і трансляції документованого знання, що забезпечує сталий суспільний розвиток, в тому числі соціальних норм і цінностей культури, що стабілізують суспільство. Функції змінюють в залежності від того, яку соціальну роль покладає на них суспільство. Такими функціями є: меморіальна, комунікаційна, інформаційна, освітня, культурна і соціалізуюча [20].

Організуючи доступ до інформації, яка забезпечує сталий розвиток суспільства, його гуманістичний характер, бібліотека сприяє формуванню системи цінностей суспільства в цілому, і окремої особистості зокрема.

Прагнення сучасної бібліотеки забезпечити рівний і вільний доступ до суспільно значимої інформації і знань сприяє утвердженню соціальної справедливості, зниження соціальної напруги в суспільстві. Розширення доступності інформації підвищує роль бібліотек як стабілізуючого соціального фактора, що забезпечує соціальну безпеку, соціальну стійкість суспільного розвитку [6].

Бібліотека ставить за мету задоволення реальних проблем і запитів своїх користувачів. Бібліотечно-інформаційне обслуговування уже сьогодні орієнтоване на особистість, на її динамічно змінювані потреби.

У світі, який постійно змінюється, музеї, як індикатор, відчують і переживають істотні трансформації в своєму змісті і діяльності. Стає очевидним, що музейна діяльність набуває все більшого соціокультурного значення: зростає роль музеїв у збереженні й інтерпретації культурної спадщини, в складних процесах соціальної адаптації і культурної ідентифікації, в освітньому процесі, в організації дозвілля. Сучасні музеї набувають іншого змісту і форми, вони стають центрами освіти, комунікації, культурної інформації і творчих інновацій.

На межі століть інтенсифікуються процеси корегування ідеалів і цінностей. Для суспільства і людини залишається важливою необхідність формування ставлення до традицій, переосмислення старих і засвоєння нових ціннісних установок, що є дуже важливим для трансляції культурного досвіду між поколіннями. Музеї, в цьому ключі, стали механізмом, що повинен задовольняти ці суспільні і індивідуальні потреби. Великого значення також набувають питання самоусвідомлення людини та її співвідношення з культурними артефактами і процесами, освоєння різноманіття духовного досвіду, доступність якого обумовлюється процесами глобалізації, відвертістю сучасних суспільств. У цьому контексті

важливими також є соціальні функції музею – розробка засобів допомоги людям в культурній самоідентифікації, у їх адаптації в соціокультурному просторі, що трансформується, за допомогою зміни або корегування стереотипів, уявлень, ціннісних орієнтацій, культурних зразків. Трансформації соціогуманітарного простору зумовлюють появу різноманітних за формою і змістом музейних комплексів, зокрема й віртуальних музеїв. У цьому зв'язку проблемою стає розуміння соціальних і культурно-історичних закономірностей еволюції музейної справи, а також діяльності музею як соціокультурного інституту [54].

У контексті загальнокультурних змін трансформуються й умови діяльності музею, зростає його роль, що визначається поворотним періодом у розвитку цивілізації, актуалізацією глобальних проблем; демократизацією суспільства, залученням до культурних процесів широких верств населення; посиленням зв'язку і взаємного впливу культури, політики, економіки.

Неможливо переоцінити значення музеїв у житті суспільства – вони виконують функції інституту національної пам'яті, самоідентифікації та ідентифікації України у світовому співтоваристві, зберігають історію і культуру народу як частину світового історико-культурного надбання, слугують джерелом інформації та знань, мають величезний виховний і туристичний потенціал. У той же час, музей яскраво відображає зміни, що відбуваються у суспільстві, адже будь-які перетворення впливають на процес «генерування культури» [40].

На музей покладено сьогодні такі функції:

- охоронна (збереження культурно-історичної спадщини);
- інформаційна (передача і отримання нових знань);
- регулятивна (регулює відносини у суспільстві);
- комунікативна (сприяє спілкуванню особистості і суспільства);
- організація дозвілля;
- соціалізуюча і культурно-виховна [39].

Особливо це актуально в умовах трансформаційних процесів у музейній сфері в період глобалізації.

Архіви – це термін, який може мати багато різних конотацій. У найширшому розумінні цього слова це можна вважати колекцією історичних записів, і те, що вважається «історичним», змінюється від одного місця до іншого. Як установи, архіви, як правило, дотримуються кількох основних принципів: придбання, оцінка, упорядкування та опис, збереження та доступ [38].

Придбання – процес, за допомогою якого архіви отримують архівні колекції. Він має кілька різних форм. Архіви можуть отримувати документи за допомогою формальних процесів управління документами в їхніх організаціях (якщо вони встановлені), які забезпечують передачу документів, які мають архівну цінність, до архіву. Або вони можуть отримати записи через приватну пожертву, передачу з іншої установи чи іншим способом.

Оцінка – це процес, за допомогою якого архівні фахівці оцінюють, які документи мають внутрішню цінність і придатні для тривалого зберігання в архівах. Архіви не мають можливості зберегти все. Вони повинні приймати рішення щодо того, що доречно зберегти, і вирішувати, що вони можуть зберегти та зробити доступним протягом тривалого часу. Крім того, архівна оцінка часто використовується для визначення пріоритетів упорядкування та опису архівних колекцій, а іноді й для визначення грошової вартості колекцій [12].

Архіви та архівісти, як хранителі «необроблених матеріалів історії», докладають значну роботу не лише для збереження записів, щоб забезпечити доступ до них дослідникам, а й для упорядкування та опису. Ставши доступними для дослідників, архівні записи зазнають зусиль, спрямованих на їх збереження, розуміння їхнього походження та надання доступу.

Збереження архівних колекцій передбачає набагато більше, ніж розміщення колекцій на полицях, доки не знадобиться їх переглянути. Належне збереження означає наявність відповідних складських приміщень із правильними умовами зберігання, спрямованих на захист колекцій від пошкодження світлом або вологістю, спеціальне обладнання для захисту матеріалу від псування чи загнивання. Проведення збереження може бути дорогішим заходом не лише з точки зору грошей, але й з точки зору часу та ресурсів. У деяких випадках збереження означає переміщення архівних матеріалів у нові формати (наприклад, оцифрування чи мікрофільмування). Ця проблема особливо посилюється в епоху цифрових технологій, оскільки архівісти стикаються з новими проблемами у збереженні цифрових медіа [3].

Архіви стикаються з багатьма проблемами, щоб зробити архівні записи доступними, і полегшення доступу для користувачів є основою того, над чим працюють архіви. Архіви роблять свої колекції доступними різними способами. Формат, з яким знайомі багато дослідників, – це допомога в пошуку архівів (часто з оцифрованими матеріалами), яка описує контекст архівних колекцій і творців з різними рівнями деталізації [12].

Розуміння основних функцій архівів, які виконуються для збереження та забезпечення доступу до документів, є життєво важливим для роботи з архівними документами.

Архіви – це не просто приміщення, де зберігаються документи чи записи, це свідки нашої історії. У них ми знаходимо докази, пояснення та виправдання не лише наших минулих дій, але й поточних та майбутніх рішень, вони унікальні та незамінні.

Архіви відображають наше ставлення до подій минулого, і їх слід розглядати в контексті того, хто їх створив і чому. Вкрай важливо подбати про належну ідентифікацію архівів і надання доступу до них, щоб їх роль можна було повністю реалізувати на благо нашого суспільства. Предмети в архівах не обов'язково є «старими», але часто є унікальними і навряд чи

ними можна буде користуватися регулярно. Зрештою, архіви можуть містити будь-які матеріали – друковані, аналогові чи цифрові [38].

Отже, можна виділити такі основні ролі музеїв, бібліотек та архівів:

1. Збереження культурної спадщини:

– бібліотеки, архіви та музеї відіграють критичну роль у збереженні автентичних матеріалів та об'єктів, що відображають історію, мистецтво, науку та інші аспекти людської діяльності;

– вони стають стражами та консерваторами унікальних аспектів різних культур, запобігаючи втраті та забуванню цінних знань;

– бібліотеки, архіви та музеї є захисниками культурного розмаїття, допомагаючи зберегти та відновити елементи культури, що можуть бути під загрозою зникнення.

2. Дослідницька робота:

– ці установи надають підґрунтя для наукових та гуманітарних досліджень, допомагаючи розкривати та розуміти різні аспекти культури та суспільства;

– вони стимулюють академічний обмін інформацією, сприяючи вдосконаленню знань та розвитку нових підходів.

3. Освіта та виховання:

– установи культури виконують важливу функцію в освіті та вихованні, надаючи різним прошаркам суспільства доступ до навчальних ресурсів та інформації;

– вони стимулюють інтелектуальний розвиток та культурну грамотність, сприяючи зростанню рівня освіченості;

– бібліотеки, архіви та музеї є містками, які сполучають різні культури та традиції, вони створюють можливість для людей відкривати для себе інші світи, розширюючи свій світогляд та поглиблюючи розуміння різноманіття людської історії та культури.

У сучасному світі ці установи є не лише архівами минулого, але й ключовими факторами культурної та соціальної трансформації, які

сприяють збереженню культурної спадщини та взаєморозумінню між різними групами людей.

В сучасну епоху глобалізації та інформаційного суспільства з'являються кардинально нові способи взаємодії музею та суспільства, спрямовані на розширення сфери впливу закладів культури, тож ці установи мають іти в ногу з часом і шукати нові форми комунікації з громадськістю, зокрема, ті, що засновані на використанні найновіших інформаційних технологій [49, с. 228].

Найголовнішою формою музейної комунікації відповідного типу є Інтернет-сайт установи. Сучасний інтернет забезпечує доступ до фондів багатьох музеїв. Відрізняючись змістом і якістю виконання, музейні сайти набувають все більш інтерактивного характеру, включають основну інформацію, притягують глядача до спілкування з музеями через анімовані плани і схеми, відеопанорами, зручні пошукові системи, ігри, чати, онлайнкову торгівлю квитками, книгами, сувенірами тощо. Музейні сайти поділяються на два типи – сайти існуючих музеїв і музеїв віртуальних. Перші являють собою частину реально існуючих музеїв – художніх, історичних, етнографічних, археологічних тощо. Більшість сайтів є стислими музейними путівниками, які містять інформацію про історію музею, режим роботи, постійні експозиції, виставки, колекції та окремі предмети.

Другу групу музейних сайтів складають сайти віртуальних музеїв. Донедавна в мережі було всього декілька таких музеїв. Сьогодні, наприклад, в Італії, їх понад 8000. Віртуальний музей Канади об'єднав предмети мистецтва, які зберігаються в різних колекціях по всій країні.

Окрім того, музеї використовують нові сервіси:

1. Віртуальна екскурсія (або віртуальний тур) – це послідовність декількох об'єднаних панорамних фотографій, між якими в процесі перегляду можна візуально переміщуватися спеціальними переходами;

2. Голографія – об’ємне зображення предметів на фотопластинці (голограмі) за допомогою випромінювання лазера, внаслідок чого відвідувачі можуть ознайомитися з об’ємними зображеннями експонатів, які знаходяться в інших музейних колекціях, створюються виставки голографічних зображень;

3. 3D-технології. Упровадження в музейній галузі інтерактивних проєкцій, 3D-зображень, 3D-сканувань дає можливість відтворити пам’ятку, місце її знаходження, ознайомити відвідувачів музею із соборами, храмами, іншими історичними будівлями, які були пошкоджені чи зруйновані. Інтерактивна проєкція 3D-зображення людини в натуральну величину також стає популярною в музейному просторі. Технологія інтерактивності приваблива не тільки для відвідувачів, але стає основною тенденцією розвитку музеїв. У музеях м. Полтава ця технологія використана для створення фільмів про літературно-меморіальний музей І.П. Котляревського та ДІКЗ «Поле Полтавської битви»;

4. QR-коди, які за допомогою спеціальної програми дають можливість швидкого отримання суттєвого обсягу інформації про музейний експонат або іншу туристичну локацію. За допомогою смартфона або планшета, спеціального додатку для зчитування цього коду та виходу до мережі Інтернет кожен відвідувач може дізнатися найголовнішу інформацію про той чи інший об’єкт. У рамках проєкту туристично-екскурсійного маршруту «Пройди стежкою легенд та збери підкови на удачу!» у 2015 році на вулицях м. Полтава з’явилися QR-коди до двадцяти туристичних локацій (від Іванової гори до ансамблю Круглої площі). У 2016 році до маршруту приєднано три літературно-меморіальні музеї міста. У 2017 році за допомогою QR-кодів прокладено туристичний маршрут територією музейного містечка Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви»;

5. «Доповнена реальність» ґрунтується на використанні QR-кодів. При наведенні смартфона на об’єкт, відвідувач може побачити коротке

відео чи опис експонату. Такий вид комунікації представлений, зокрема в музеї історії Полтавської битви [49].

Як засіб комунікації, музеї ведуть власні сторінки в соцмережах – Фейсбук, Інстаграм та інших, на платформах Ютуб, Тік Ток, т.д.

Таким чином, функції бібліотек, архівів та музеїв в контексті сучасних глобалізаційних викликів зазнають величезних трансформацій. На зміну традиційним функціям зберігання та надання фізичного доступу, ці заклади культури збирають, зберігають та надають інформацію за допомогою новітніх технологій, що робить інформацію більш доступною та легкозасвоюваною. Ці речі є надзвичайно важливими в глобальному суспільстві, особливо під час російсько-української повномасштабної війни, в якій інформаційний складник відіграє надзвичайно важливу роль.

РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МУЗЕЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

2.1. Музей як комунікаційна система

Сьогодні музей розглядають як інформаційну систему, яка спрямована на передачу інформації різноманітними засобами, яка має бути не тільки посередником між суспільством та культурною спадщиною, а й між історією та сьогоденням. Діяльність музеїв передбачає тісний зв'язок з громадськістю, і комунікаційна функція відіграє важливу роль.

На сучасному етапі найбільш поширеними концептуальними моделями музею є:

1. Музей як науково-дослідна і освітня установа (Й. Бенеш, І. Неуступний):

- відзначає акцент на ролі музею як навчального та дослідницького закладу;
- музей розглядається як інститут, що працює над збиранням, збереженням та розкриттям наукових та освітніх аспектів.

2. Музей як специфічне відношення людини до дійсності, здійснюване за допомогою об'єктів реального світу якістю «музейності» (З. Странський, А. Грегорова):

- акцентується на ідеї, що музейний досвід – це особливий спосіб сприймання дійсності через об'єкти музейної колекції;
- музейні об'єкти стають засобом формування особливої якості, що називається «музейність».

3. Музей як комунікаційна система (Д. Камерон, О. Сапанжа):

- підкреслює роль музею як складної системи, що взаємодіє з різними стейкхолдерами через процес комунікації;
- музейні об'єкти та експозиції розглядаються як засіб передачі інформації та сприйняття аудиторією [21].

Комунікаційна система – це комплекс взаємопов'язаних елементів, які служать для передачі інформації між відправником та отримувачем. Вони використовуються у всіх аспектах життя, включаючи телефонію, телевізію, Інтернет, а також на підприємствах, в науці, освіті та інших сферах. Вони є ключовим елементом для забезпечення ефективного обміну інформацією між людьми та системами [65].

Музей може бути розглянутий як комунікаційна система, яка взаємодіє з відвідувачами, співробітниками та громадськістю, щоб передати інформацію та створити сприятливе середовище для розуміння та осмислення культурної спадщини та мистецтва.

Музей відіграє багато ролей, однією з яких є комунікатор для громадськості. Ефективне спілкування з публікою не лише підсилює місію музею, але й призводить до збільшення доходів з різних джерел. Зокрема, позитивний відгук громадськості є ключовим для фінансової підтримки. Музейні фахівці досліджують комунікаційні моделі, спрямовані на покращення взаємодії між персоналом та відвідувачами.

Моделі комунікації в музеях змінювалися з фокусу на відвідувача до акценту на експонаті. За останні три десятиліття виникли різні моделі для фіксації взаємодії в музеї, розглядаючи як невивставкову, так і вивставкову комунікацію. Важливо розуміти, що комунікація в музеї може бути взаємною чи односторонньою, впливаючи на сприйняття відвідувача та його бажання повертатися.

Основні моделі музею як комунікаційної системи вказують на їхню роль у вирішенні ключових завдань та поліпшенні системи. Комунікація в музеї включає різні аспекти: від архітектурного проєктування до вивставкової та невивставкової взаємодії з відвідувачем. При цьому фінанси, хоча не можуть бути головною турботою, відіграють важливу роль у здатності музею досягати своїх цілей.

Загалом поняття комунікації в музеї ширше, ніж просто передача інформації. Воно включає взаємодію між різними учасниками, а також

враховує контекст та час. Такий підхід дозволяє більш повно оцінити вплив музею на громадськість та розвиток сучасних моделей комунікації в цьому контексті.

Ключові аспекти, які характеризують музей як комунікаційну систему:

1. Збір та зберігання інформації: збирають, зберігають та дбають про культурну інформацію та об'єкти, які становлять їхню колекцію. Ця інформація стає важливою основою для комунікації.

2. Експозиції та виставки: створюють виставки та експозиції для публіки, де вони комунікують інформацію через об'єкти мистецтва, історичні артефакти та тексти. Це створює можливість для відвідувачів взаємодіяти з культурною спадщиною.

3. Інтерпретація та освіта: надають інтерпретацію інформації та освітні матеріали, які допомагають відвідувачам розуміти історію, контекст та значення культурних об'єктів.

4. Аудіогіди та екскурсії: зазвичай пропонують аудіогіди, екскурсії та інші форми взаємодії, щоб надати додаткову інформацію та визначити увагу відвідувачів на особливих аспектах колекцій.

5. Мультимедійні технології: за допомогою сучасних технологій музеї можуть використовувати мультимедійні ресурси, включаючи відео, аудіо, віртуальну реальність і інше, для створення більш відкритих та взаємодіючих виставок.

6. Співробітництво та обмін: співпрацюють з іншими музеями та культурними організаціями для обміну об'єктами, знаннями та дослідженнями, що сприяє глобальній комунікації культурної спадщини.

7. Залучення громадськості: стежать за відгуками громадськості та сприяють участі громадськості в комунікаційних процесах, включаючи відгуки, обговорення та залучення до розробки виставок.

8. Захист та консервація: комунікують свої зусилля в забезпеченні збереження та консервації культурних об'єктів для майбутніх поколінь [27].

Система комунікації у музеї включає в себе ряд етапів, взаємодіючи з якими відвідувачі отримують інформацію про експозиції та культурні артефакти. Все розпочинається з творчого планування, де куратори та експерти визначають тему виставки, вибирають експонати та розробляють експозиційні концепції. Під час цього етапу також здійснюється планування простору, вибір дизайну та розташування експозицій, створюючи атмосферу, яка зацікавить та поглибить інтерес відвідувачів.

Куратори та експерти подають інформацію на експонатах, кодуючи її таким чином, щоб кожен елемент експозиції передавав конкретний сенс та збагачував загальний контекст. Додавання інтерактивних елементів, таких як звуки, відео та текстова інформація, створює можливості для відвідувачів активно взаємодіяти з виставкою.

Коли відвідувачі вступають в музейний простір, вони знаходяться в центрі взаємодії. Інформаційні таблички, екрани інструкцій або аудіогіди допомагають їм легше сприймати та розуміти представлену інформацію. За допомогою інтерактивів та експозицій відвідувачі взаємодіють з культурними артефактами, отримуючи неповторний досвід.

Важливою частиною системи комунікації в музеї є діалог між відвідувачами та співробітниками. Відвідувачі можуть ставити питання, висловлювати свої враження та брати участь в обговореннях, створюючи таким чином зворотний зв'язок. Збираючи враження та досвід від експозицій, відвідувачі активно залучаються до процесу музейного візиту [39].

Розглядаючи взаємодію музею з громадськістю, можна також визначити роль комунікатора як ключового елемента в просуванні місії музею. Спілкування з публікою стає визначальною складовою, яка впливає на успіх у досягненні цілей та забезпеченні фінансової стабільності.

Музей як комунікатор не лише представляє інформацію, але і взаємодіє з громадськістю, створюючи платформу для обміну думками та

діалогу. Це сприяє активному включенню громадськості у культурний простір та розширенню кола зацікавлених осіб.

Усі ці аспекти свідчать про те, що комунікація в музеї виступає не лише як інформаційний обмін, але і як ключовий фактор у взаємодії, розвитку та утриманні підтримки з боку громадськості.

Музей, як комунікаційна система, використовує різні стратегії музейної комунікації для досягнення своїх цілей. Музейна комунікація є інструментом або засобом, який дозволяє музею спілкуватися зі своєю аудиторією, розкривати значення своїх експозицій, забезпечувати освітні можливості та створювати враження для відвідувачів.

Поняття «музейна комунікація» увів до наукового обігу у 1968 р. канадський учений музеолог Дунган Ф. Камерон. У його трактуванні, музейна комунікація – це процес взаємодії відвідувача з музейними експонатами, що є реальними об'єктами. Для успішного сприйняття цього процесу відвідувачем необхідно володіти специфічною «мовою речей» та вміти сприймати невербальні вирази в експозиційному просторі [44].

Дунган Ф. Камерон визначив три основні компоненти музейного комунікаційного процесу:

1. Відвідувач.
2. Експозиціонер.
3. Об'єкти експозиції.

Д. Камерон акцентує специфіку музею, вбачаючи основні риси у візуальному та просторовому характері музейної комунікації. Він розглядає музей як систему комунікації, яка включає в себе канали візуальної та вербальної інформації. Відвідувач сприймає візуальну інформацію через експонати та обмінюється вербальною інформацією з працівником музею, де такий обмін може бути як одностороннім, так і двоспрямованим, тобто діалогом [21].

Одним з аспектів дослідження Д. Камерона є взаємозв'язок цих двох каналів, що призвело до розробки теорії, відповідно до якої необізнаний

відвідувач повинен отримувати більше вербальної і менше візуальної інформації, тоді як для обізнаного відвідувача має переважати візуальна інформація. Це відкриває можливості для нових методів експозиції та організації роботи музею, таких як відкрите зберігання та збільшення контактів відвідувачів із зберігачами.

Роль зберігача, або екскурсовода, полягає у перекладанні візуальної інформації на вербальну та навчання відвідувача розуміти «мову речей» та сприймати «невербальні просторові висловлювання».

Лінія досліджень, запропонована Камероном, знайшла відгук у роботах інших вчених, таких як К. Хадсон, Ю. Ромедер, Г. Осборн та Е. Хупер-Грінхілл, які детально розглядають окремі аспекти комунікації в музеї, включаючи способи подолання можливих перешкод. Особлива увага приділяється розгляду напластунів інформації, що виникають у процесі музейного моделювання, критиці історії та сучасного стану музейної справи з позицій відвідувача [44].

Е. Хупер-Грінхілл критикує модель музейної комунікації Д. Камерона за її однобічність, яка, на його думку, передбачає лише передачу готового повідомлення і не заохочує конструювання нових смислів відвідувачем. Ця критика привела до пропозиції власної моделі музейної комунікації, яка ґрунтується на теорії Ж. Мунена, вченого, що працював у семіології комунікації.

Ж. Мунен розглядає комунікацію як цілеспрямовану та конвенційну систему, яка передбачає наявність коду, що володіється усіма учасниками комунікації, та прагнення сторін до спілкування. Він виділяє два типи знаків:

- знак-індекс, що несе інформацію про явище, що не спостерігається безпосередньо;
- знак-сигнал, який штучно використовується для передачі інформації та має єдине значення для всіх, хто володіє мовним кодом [21].

Е. Хупер-Грінхілл використовує цю концепцію в музеєзнавстві, розглядаючи музейні предмети як знаки-індекси, що несуть інформацію, але позбавлені комунікативної інтенції, та знаки-сигнали, які спеціально використовуються для передачі інформації. Це дозволяє розглядати процес породження сенсу в музейній комунікації як двонаправлений, де не тільки музейний працівник інтерпретує предмети, але і кожен відвідувач вносить свою власну інтерпретацію згідно зі своїм власним досвідом [44].

Цей підхід дозволяє розглядати музей як штучну комунікаційну систему, яка використовує знаки та сигнали з метою соціального вивчення та соціального навчання. Він також вводить поняття «досвіду» у теорію музейної комунікації, розглядаючи його як протиставлення традиційному уявленню про освіту. Таким чином, схема, запропонована Е. Хупер-Грінхілл, пояснює можливість різного сприйняття однієї експозиції різними відвідувачами.

Варто зазначити, що сьогодні більш актуально розглядати музей не стільки як систему, а як простір комунікації чи особливий комунікаційний простір. Структуру комунікаційного простору музею можна поділити на зовнішню та внутрішню складові (зовнішня – де відбувається інтеграція інформативних ресурсів музею в конкретне суспільство і світове співтовариство та трансформація трансльованого музеєм культурного дискурсу в бренд, який музей демонструє на культурному ринку як цінний товар і сукупність послуг; внутрішня – що пов'язана з реалізацією комунікаційного процесу підготовки музейного простору та до якої відносяться всі види міжособистісної комунікації). Такий комунікаційний підхід належить до числа магістральних напрямків музеєзнавчої думки, що визначає стиль мислення світової музейної спільноти [73, с. 129].

У зовнішньому комунікаційному просторі музею здійснюються його горизонтальні та вертикальні комунікації – прямі зв'язки з суспільством. Саме в цьому просторі музей позиціонує себе як культурний, соціальний і

освітній інститут. Сьогодні більш актуально розглядати музей не стільки як систему, а як простір комунікації чи особливий комунікаційний простір.

Внутрішня комунікація пов'язана з реалізацією комунікаційного процесу підготовки музейного простору (вивчення предмета музейного значення, його залучення в музейне зібрання, представлення його інформаційного потенціалу, включення в експозиційний простір, попередня розробка освітніх програм тощо). Внутрішній комунікаційний простір обмежений територіально – це територія музею або музейного об'єднання (виняток становить виїзна виставка або експозиція, коли внутрішній комунікаційний простір механічно інтегрується в зовнішній). До комунікаційних зв'язків у внутрішньому комунікаційному просторі відносяться всі види міжособистісної комунікації між співробітниками або ж співробітниками і відвідувачами поза музейної експозиції і всі види комунікації відвідувача і співробітників з культурним дискурсом [73].

Отже, різні концепції визначають спілкування у музеї по-різному: відвідувач може спілкуватися з працівниками музею, експонатами або навіть представниками інших поколінь чи культур.

Деякі дослідники розглядають комунікацію в музеї як діалог між відвідувачем і працівниками музею, де експонати виступають як засоби цього спілкування. Інші концепції підкреслюють безпосередню взаємодію відвідувача з експонатами, вважаючи їх основним об'єктом комунікації. Також існують моделі, де відвідувач спілкується з представниками інших часів чи культур.

Таким чином, музей, як комунікаційна система, відіграє важливу роль у передачі культурних цінностей та сприяє розвитку освіти, розумінню культурної спадщини в сучасному глобалізованому світі. Вони постійно оновлюють та модернізують свої експозиції, враховуючи зворотний зв'язок та впроваджуючи нові технології для підвищення взаємодії. Це дозволяє створювати захоплюючі та актуальні дослідницькі музейні досвіди, що відповідають сучасним очікуванням відвідувачів. У цій системі комунікації

музей виступає як відкритий простір для вивчення, навчання та взаємодії з культурною спадщиною [22].

Спільна взаємодія всіх цих елементів формує систему комунікації у музеї, яка має на меті передати інформацію та забезпечити насичений та освітній досвід для відвідувачів.

Разом з тим, як показує аналіз літературних джерел, структурні уявлення про музейні комунікації, що використовуються різними авторами, не мають єдиних типологічних підстав і вимагають подальшого теоретичного дослідження та систематизації.

2.2. Трансформація форм і методів музейної комунікації в умовах глобалізації: світовий досвід

Трансформація форм і методів музейної комунікації в умовах глобалізації є актуальним процесом, що відзначається адаптацією до нових викликів і впливом глобальних тенденцій на музейний досвід. У цьому контексті відбувається не лише розширення аудиторії та збагачення міжкультурного обміну, але і переосмислення способів подачі та сприйняття інформації.

Глобалізація зумовлює потребу у музеях не лише в збереженні національної ідентичності, а й відкритті для світу. Однією з трансформацій є використання віртуальних технологій для створення онлайн-експозицій, які доступні глобальній аудиторії. Відвідувачі отримують можливість не лише дивитися на експонати, але й брати участь у віртуальних експериментах, розв'язувати завдання та взаємодіяти з експонатами у новий спосіб, можливість дистанційного відвідування та вивчення експозицій без фізичного присутності [33].

Додатки та аудіогіди, базовані на мультимедійних технологіях, використовуються для покращення комунікації з відвідувачами. Це дозволяє надавати додаткову інформацію про експонати, роблячи музейний візит більш насиченим та освітнім.

Музеї активно влаштовують міжнародні виставки та спільні проєкти з іншими культурними установами. Це сприяє обміну культурними цінностями та привертає увагу глобальної аудиторії. Також музеї розширюють свої освітні програми, включаючи навчальні матеріали для вчителів та дистанційне навчання, щоб підвищити обізнаність про культурну спадщину та мистецтво [43].

Використання соціальних мереж та спілкування з аудиторією через ці платформи дозволяє музеям не лише інформувати, а й взаємодіяти з відвідувачами, обговорювати виставки та збирати фідбек.

Створення інтерактивних виставок та дослідницьких центрів дозволяє відвідувачам взаємодіяти з експонатами та вивчати культурну спадщину у більш динамічний спосіб. Мовна диверсифікація та представлення інформації різними мовами стають важливим елементом для того, щоб бути більш доступними для різних культур та аудиторій.

Співпраця з глобальними культурними організаціями та іншими міжнародними інституціями відкриває нові можливості для спільного розвитку проєктів та ініціатив, що підсилює взаємодію та обмін досвідом. Ці інноваційні підходи роблять музеї більш доступними, взаємодіючими та відкритими для всесвітньої аудиторії [32].

Також важливою трансформацією є активна роль глядача в процесі музейного сприйняття. Музеї впроваджують підходи, які стимулюють діалог та обмін інтерпретаціями між відвідувачами. Це може включати в себе обговорення наукових тем, висловлення власних думок чи навіть спільні творчі проєкти.

Глобалізація також ставить виклик перед музеями у збереженні культурної різноманітності та врахуванні різних культурних контекстів у представленні інформації. Музеї стають майданчиком для висловлення різноманітних думок та перспектив, розширюючи свою роль як об'єкта освіти та обміну ідеями [33].

Усі ці трансформації не тільки враховують глобальні зміни в способах комунікації, але і активно впливають на створення динамічного та захоплюючого музейного середовища, що адаптується до потреб і очікувань сучасної глобальної аудиторії.

Ці підходи допомагають музеям адаптуватися до глобальної аудиторії та ефективно комунікувати культурну спадщину в умовах глобалізації.

Зважаючи на конкретний досвід США, Великобританії, Південної Кореї, Китаю та Японії наведемо такі приклади трансформації музейної комунікації в умовах глобалізації:

1. The Metropolitan Museum of Art (Метрополітен музей мистецтва), Нью-Йорк: Метрополітен музей мистецтва, розташований в Нью-Йорку, відзначається великим обсягом онлайн-ресурсів, які роблять мистецтво доступним для аудиторії з усього світу. Музей активно використовує технології для підтримки віртуального освітнього та культурного простору.

Основні характеристики включають віртуальні виставки, які дозволяють відвідувачам зануритися у світ мистецтва через Інтернет, а також онлайн-курси для поглиблення знань у сфері мистецтва та історії. Віртуальні тури стають інноваційним рішенням, яке дозволяє віддалено досліджувати колекції та експозиції музею.

Ці ініціативи роблять мистецтво більш доступним та зручним для широкої глобальної аудиторії, надаючи можливість вивчення та оцінки високоякісного мистецтва, яке представлене в колекціях Метрополітен музею мистецтва [42].

2. Smithsonian Institution (Інститут Смітсоніан), Вашингтон: Смітсоніан є визначною культурною організацією світового масштабу, об'єднуючи багато музеїв та галерей у своїй мережі. Один із найбільших навчальних та наукових центрів, Смітсоніан активно використовує технології для розвитку віртуальної аудиторії та глобальної спільноти.

Інститут активно співпрацює з музеями та партнерами по всьому світу для створення спільних проєктів та віртуальних виставок. Ця ініціатива дозволяє аудиторії в будь-якому куточку світу отримати доступ до унікальних експонатів та знань, які представлені в колекціях Смітсоніан.

Від вивчення природознавства до культурної спадщини, Смітсоніан створює зручні та захопливі можливості для вивчення та дослідження, роблячи мистецтво та науку доступними для всіх, незалежно від географічного розташування [61].

3. The British Museum (Британський музей), Лондон: Британський музей, розташований у Лондоні, відзначається великою ініціативою щодо розвитку віртуальних можливостей для відвідувачів з усього світу. Музей розробив велику кількість віртуальних виставок та онлайн-ресурсів, що дозволяє глядачам вивчати історію та культуру через Інтернет.

Використання соціальних мереж стало важливим засобом комунікації та взаємодії з глобальною аудиторією. Музей активно взаємодіє з відвідувачами через платформи соціальних мереж, спілкуючись, ділячись цікавими фактами та привертаючи увагу до своїх експонатів.

Ці інноваційні підходи дозволяють Британському музею не лише зберігати свій статус світового лідера в сфері культурної спадщини, але й активно залучати та освітлювати аудиторію в цифровому просторі [9].

4. Tate Modern, Лондон: Tate Modern, який об'єднує всі музеї Тейта, висвітлює свою відмінність через інтерактивні та мультимедійні технології для ефективної взаємодії з відвідувачами. Музей впроваджує новаторські експонати та технології, що створюють унікальний досвід для кожного гостя.

Зосереджуючись на віртуальних та інтерактивних рішеннях, Tate Modern створює стимулююче середовище для вивчення та сприяє активній участі відвідувачів. Крім того, музей покладає значний акцент на програми для дітей та сімей, щоб залучити різноманітні групи аудиторії та виховувати цінності мистецтва серед молодших поколінь.

Завдяки такому підходу Tate Modern розширює своє впливове значення, роблячи мистецтво доступним та привабливим для широкого спектру відвідувачів [64].

5. National Museum of Korea (Національний музей Південної Кореї), Сеул: виявляє високий рівень інновацій у використанні віртуальних турів та онлайн-виставок для просування своєї колекції та історії. Використання цифрових технологій дозволяє глядачам в будь-якій точці світу вивчати багатство культурних скарбів Південної Кореї через Інтернет.

Музей також активно розробляє інтерактивні експонати для дітей та сімей, створюючи захопливі та освітні можливості для наймолодших відвідувачів. Ця ініціатива не лише залучає аудиторію різних вікових груп, але і сприяє підтримці інтересу до історії та культури в молодшого покоління [47].

6. Leeum, Samsung Museum of Art (Ліум, Музей мистецтва Samsung), Сеул: вирізняється використанням передових мультимедійних технологій, таких як віртуальна реальність, для створення інтерактивних виставок, що об'єднують мистецтво, технологію та взаємодію.

Музей впроваджує інноваційні підходи, надаючи відвідувачам можливість взаємодіяти з експонатами через сучасні технології. VR дозволяє створювати захопливі та унікальні експериментальні враження, де мистецтво оживає в цифровому просторі.

Цей підхід робить візит до музею не лише освітнім, але й захоплюючим досвідом, що поєднує традиційне мистецтво з інноваційними технологіями, створюючи новий рівень естетичного сприйняття [41].

7. The Palace Museum (Forbidden City), Beijing (Музей Цзинь, Пекін): музей Цзинь визначається використанням технології віртуальної реальності для створення інтерактивних експозицій та віртуальних турів. Онлайн-платформа, яку музей пропонує, дозволяє відвідувачам взаємодіяти з історичними об'єктами та артефактами, щоб досліджувати багатство культурної спадщини прямо зі своїх домівок.

Завдяки VR технологіям, цей музей створює захопливі та реалістичні враження, дозволяючи відвідувачам відчувати атмосферу Забороненого міста безпосередньо в онлайн середовищі. Такий підхід дозволяє зробити культурну спадщину більш доступною та привабливою для глобальної аудиторії [46].

8. Shanghai Museum (Шанхайський музей), Shanghai: Шанхайський музей вирізняється активним використанням мобільних додатків та мультимедійних ресурсів для створення інтерактивних експозицій. Їх мобільний додаток розширює можливості відвідувачів, надаючи додаткову інформацію та створюючи інтерактивні можливості для спілкування з експонатами під час візиту.

Цей підхід робить відвідування музею більш інформативним та цікавим. Відвідувачі можуть глибше зануритися в історію та культуру представлених експонатів, користуючись інтерактивними функціями мобільного додатка. Такий підхід стає важливим чинником у забезпеченні більш освітнього та захоплюючого музейного досвіду [72].

9. Tokyo National Museum (Національний музей Токіо), Токуо: Національний музей Токіо вирізняється використанням мультимедійних технологій та віртуальних турів для привертання уваги глобальної аудиторії. З метою залучення відвідувачів з усього світу, музей розробив онлайн-платформу, що надає можливість віртуально подорожувати по їхніх експозиціях та вивчати японську культуру та історію.

Це інноваційне використання технологій дозволяє створити доступний та захоплюючий музейний досвід для тих, хто може бути далеко від фізичної локації музею. Віртуальні тури надають можливість глядачам зануритися в унікальну атмосферу японського національного музею та досліджувати його багатство з власного дому.

10. The National Museum of Modern Art (Національний музей сучасного мистецтва), Seoul: музей використовує віртуальні виставки та аудіогіди в мобільному додатку для створення інтерактивного досвіду для

відвідувачів. Мобільний додаток дозволяє відвідувачам вивчати та взаємодіяти зі сучасними творами мистецтва у будь-якому місці.

Ця ініціатива музею надає можливість відвідувачам насолоджуватися мистецтвом навіть за межами музейних стін. Віртуальні виставки та аудіогіди допомагають залучити ширше коло аудиторії, роблячи сучасне мистецтво більш доступним та зрозумілим.

Зазначені приклади музеїв свідчать про їхню спроможність адаптуватися до глобальних тенденцій у сфері музейної комунікації. Усі вони активно використовують технологічні інновації, такі як віртуальні виставки, онлайн-ресурси та мультимедійні технології, щоб забезпечити глобальний доступ до своїх експозицій. Вони співпрацюють із глобальними партнерами, використовують соціальні мережі для комунікації та надають інтерактивні можливості для відвідувачів. Це свідчить про усвідомлення музеями необхідності глобального підходу до комунікації та взаємодії з аудиторією у контексті глобалізації.

Все більш важливою темою в культурному секторі стає використання штучного інтелекту. У той час як музеї вже давно зосереджені на створенні баз даних цифрових об'єктів, існуючі дані тепер можуть стати сферою застосування для машинного навчання, глибокого навчання та підходів базової моделі. Це йде рука об руку з новими мистецькими практиками, інструментами курування, аналітикою відвідувачів, чат-ботами, автоматичними перекладами та створенням індивідуального тексту [77].

В грудні 2022 року в Badisches Landesmuseum в м. Карлсруе відбулась конференція присвячена питанням штучного інтелекту. Конференція мала на меті зібрати разом експертів і представників якомога більшої кількості дисциплін та обговорити нові перспективи для музеїв саме в цьому напрямку. Хоча це питання ще не є основною темою в культурному світі, але фігурує в загальних дебатах про оцифрування та цифрове суспільство. Використання машинного навчання, нейронних мереж і великих мовних моделей зростає роками [77, с. 9].

Учасники конференції дійшли висновку, що штучний інтелект – це цифрова технологія, яка полегшує автоматизацію існуючих процесів, які досі виконувалися іншими засобами, такими як людська праця чи інші форми розрахунків. З його допомогою можна автоматизувати процеси, які включають генерацію візуального або текстового контенту, прогнозування аудиторії, виявлення митців і ринкових трендів, підтримку для осіб, які приймають рішення в культурних секторах.

Автоматизація стала можливою завдяки здатності алгоритмів ШІ використовувати агреговані дані набори даних, навчаючись на них, щоб робити прогнози щодо майбутніх даних досить близько до того, що використовується для навчання алгоритмів. Крім того, ШІ продемонстрував певний рівень відкритості щодо типів даних: його можна застосовувати до звуку, зображень, текстів. Тим не менше, працівники закладів культури поставили під сумнів використання технології ШІ [77, с. 118-119].

Останніми роками міжнародні інституції досліджували (поточний і майбутній) вплив штучного інтелекту на творчий і культурний сектори та створювали звіти та технічні документи по темі. Такі звіти створено на замовлення Європейської Комісії, Європейського парламенту, та Європейської асоціації. У різних творчих і культурних секторах було з'ясовано як ШІ зараз використовується в музеях та інших закладах для збереження культурної спадщини. Мета полягала в тому, щоб визначити потенційні можливості, які ця технологія може надати цим учасникам культури, і виклики пов'язані з використанням цих можливостей у цих секторах. Таким чином, штучний інтелект представлявся в першу чергу як алгоритмічний інструмент, який полегшує можливості.

Було з'ясовано, що ШІ може бути ефективним технологічним інструментом у розпорядженні закладів культури. Першою визначеною можливістю є використання ШІ як інструменту для управління інформацією і каталогізацією оцифрованих культурних артефактів за допомогою автоматизованих процесів маркування, класифікації або організації на

основі подібності (також називається кластеризацією в машинному навчанні). Класифікація та тегування на основі штучного інтелекту може автоматично пов'язувати теги з документом на основі набору асоціацій, які має алгоритм. Цей процес може допомогти сортувати великі колекції артефактів або включити нові артефакти в існуючий каталог за допомогою автоматичного тегування.

Окрім того, музейники та інші працівники культурної спадщини стикаються з оцифруванням та управлінням великою кількістю друкованих та рукописних матеріалів. Одна з цілей полягає в тому, щоб упорядкувати ці документи відповідно до їх змісту, але через їх велику кількість і необхідність видобувати їх вміст вручну, це втомливо та нереально. ШІ може бути корисним у цьому контексті, оскільки існує багато доступних інструментів для виконання завдань, необхідних для досягнення цієї мети управління документами.

Також можна використати ШІ для оптичного розпізнавання символів. Це використовується для вилучення символів із відсканованої версії документа та допомагає створити цифровий текст на виході. Автоматичні методи комп'ютерного зору, засновані на сучасних алгоритмах машинного навчання, здатні аналізувати макети документів, що згодом допоможе в організації архівів. Нарешті, штучний інтелект можна використовувати для аналізу схожості тексту чи зображення, щоб краще зрозуміти зміст документа та його систематизацію за схожістю (газети, адміністративні документи тощо). Цей метод використовує Берлінська державна бібліотека (SBB) в проєкті *Qurator.5* [77, с. 122].

Експеримент, проведений в музеї Метрополітен в Нью-Йорку, показав ще один шлях для використання ШІ. Цей приклад стосується автоматичного вибору оцифрованих робіт. У контексті музеїв і сектору культурної спадщини таке завдання може допомогти додати метадані до цих робіт. В закладі культури зібралися сотні людей для взаємодії за допомогою автоматичного додавання тегів. Система використовувала ігровий

інтерфейс для залучення відвідувачів, щоб їм не було надто нудно. Коли відвідувач обирає певний твір мистецтва, алгоритм на основі штучного інтелекту вгадував, що містить конкретний твір мистецтва (будинок, квітка, дерево, людина і т.д.), далі люди могли підтвердити чи спростувати пропозицію зроблену системою. Таким чином відвідувачі за допомогою екрану могли взаємодіяти з зображеннями в музеї [77, с. 123].

Ще одна можливість використання ШІ як інструменту для залучення громадськості до взаємодії з артефактами в музеях або архівах культурної спадщини. У цьому випадку мета полягає в тому, щоб запропонувати відвідувачам персоналізований досвід та інтерактивні сценарії, які роблять зробити виставки та архіви доступнішими для широкої аудиторії.

Чат-боти є прикладом типу методів, пов'язаних зі штучним інтелектом, які використовуються для аудиторії для кращої взаємодії з колекціями. Це інтерактивні системи, на які можна реагувати на введення тексту користувачами шляхом надання текстового виводу у відповідь. Зазвичай, користувачі можуть запитувати інформацію про музей (його історія, час роботи, ціни), твір мистецтва (дата створення або техніка), про автора (біографія та інші роботи). Чат-боти можна вбудовувати у веб-сайти або використовувати через спеціальні програми, які працюють на мобільних пристроях. Вони є одним із найпоширеніших застосувань алгоритмів ШІ в музейному контексті. За інформацією сайту французької компанії Ask Mona, яка розробляє чат-боти для музеїв, статистика показує, що 93 відсотки відвідувачів зазвичай очікують відповіді на свої запитання протягом 24 годин, 86 відсотків очікує персоналізованої відповіді, запитуючи інформацію в музеї [76, с. 123].

Таким чином, однією з головних мотивацій для використання чат-ботів є надання кращого досвіду відвідувачам шляхом скорочення часу, необхідного для їхніх запитань.

Кілька музеїв запровадили використання чат-ботів для взаємодії зі своїми відвідувачами. Одним із прикладів є програма, розгорнута Field

Museum (Музей природної історії ім. Філда) в Чикаго, яка дозволяє відвідувачам спілкуватися безпосередньо з експонатами в колекції музею, включаючи спілкування в чаті з динозавром Максимо, який є одним із центральних експонатів музею. Бажаючі можуть запитати динозавра про його історію, середовище існування та харчування. Цей чат-бот імітує уявні відповіді динозавра на запитання, поставлені користувачем, таким чином створюючи особисті й особливі стосунки між відвідувачем та музейним експонатом [77, с. 123].

Отже, трансформація форм і методів музейної комунікації в умовах глобалізації є важливим завданням для музеїв по всьому світу. Сучасний музей стає не лише хроніком минулого, але й центром, що активно співпрацює з глобальною аудиторією, використовуючи нові технології та інноваційні підходи.

РОЗДІЛ 3. ФОРМИ, КАНАЛИ ТА ІНСТРУМЕНТИ МУЗЕЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ДІКЗ «ПОЛЕ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ»

3.1. Традиційні складники музейної комунікації в ДІКЗ «Поле Полтавської битви»

Державний історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви» – це комплекс пам'яток історії та монументального мистецтва і музей, присвячений подіям Великої Північної війни та Полтавській битві [18]. Заснований у 1909 році І.Ф. Павловським (Рис. 3.1).

Рис. 3.1. ДІКЗ «Поле Полтавської битви»

Традиційні складники музейної комунікації в ДІКЗ «Поле Полтавської битви» включають наступні елементи:

1. Експонати та колекції – це фізичні артефакти, які представляють історичну подію Полтавської битви. Сюди входять зброя, одяг, археологічні

знахідки, карти, схеми, репліки, та інші об'єкти, які відвідувачі можуть досліджувати.

У музеї історії Полтавської битви для відвідувачів доступно 9 експозиційних залів у яких представлено безцінні історичні реліквії: холодна і вогнепальна зброя, живописні полотна, портрети, ікони, гравюри, бойові прапори, обмундирування, старовинні книги, карти тощо. Кожна зала має свою назву:

1. «Доленосне поле європейської історії та Україна у геополітичному вимірі XVII століття».
2. «Українська держава до Великої Північної війни (1648-1700 рр.)».
3. «Передумови та причини Великої Північної війни (1700-1721 рр.)».
4. «Перший період Великої Північної війни (1700-1708 рр.)».
5. Воєнна кампанія в Україні (жовтень 1708 – червень 1709 р.).

Виступ І. Мазепи.

6. «Військово-політична еліта країн-учасниць Полтавської битви».
7. «Полтавська битва».
8. «Другий період Великої Північної війни (1709-1721 рр.)».
9. «На терезах часу» (Рис. 3.2).

Рис. 3.2. 3D-схема залів музею

2. Виставки: представляють собою спеціально оформлені приміщення, де експонати розміщені таким чином, щоб розповісти історію битви. Вони можуть бути постійними або тимчасовими.

Музей постійно проводить різного виду виставки. Для прикладу:

– археологічна виставка «Коли минуле нагадує про себе» (27 червня 2023 року). Протягом 2022-2023 років у фонди Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви» співробітниками Полтавської археологічної експедиції Державного підприємства «Науково-дослідний центр «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України було передано 34 предмети археології. Віднайдені вони під час обстеження території, на якій сьогодні будують мікрорайон Лазурний у Полтаві, між Юрівкою і Половками. Вивчення науковими співробітниками заповідника історичних картографічних джерел, зокрема відомого «Плану облоги та битви біля Полтави» шведського генерал-квартирмейстера Аксея Юленкрука (1709 р.) підтвердило, що на цьому місці, між тодішніми Пушкарівкою і Рибцями, у період з 21 по 26 червня 1709 року розташовувався табір шведської кінноти. Карти шведського Генерального штабу, виконані офіцером шведської армії Карлом Бенедиком (1918 р.), засвідчують також і присутність на цій території запорожців та козаків гетьмана Івана Мазепи. Віднайдені археологічні предмети XVII-XVIII століть (кулі, гудзики, фрагмент казана, цвяхи, підкови та ін.) стали підтвердженням історичних картографічних джерел (Рис. 3.3);

Рис. 3.3. Виставка «Коли минуле нагадує про себе»

– спільно з УІНП було презентовано виставковий проєкт «Мазепа. Karl XII. Пётр I. Топ-10 міфів гі.пропаганди», в рамках якого була підготовлена виставка і тематичний відеоролик. Мета проєкту – розвінчання імперських і радянських міфів про Мазепу – зрадника, його наміри віддати Україну на поталу Речі Посполитої і про те, що гетьмана у його виборі не підтримало українське козацтво, про героїчну оборону Полтави навесні-влітку 1709 року і Полтавську битву як велику перемогу Петра I. Виставка є результатом об'єктивного й неупередженого дослідження відомих історичних джерел, аналізу культурних артефактів. Детальніше з виставковим проєктом можна ознайомитися також на сайті УІНП <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/muzeynykam/vizualnyy-suprovid-ekspozyciyi/onlayn-videoekskursiya-mazepa-karl-hii-pyotr-i-top-10-mifiv-rupropagandy>, Youtube https://www.youtube.com/watch?v=hRtC3SY3rWY&t=9s&ab_channel=PoltavaBattleHistoryMuseum та (Рис. 3.4);

– виставковий проєкт «Мазепинці – поборники незалежності України», присвячений першій українській політичній еміграції початку XVIII століття. Ця виставка розроблена науковцями Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви» і реалізована за фінансової підтримки Embassy of Sweden in Kyiv. Мета проєкту полягає в популяризації знань про видатних українців першої половини XVIII століття, поборників незалежності нашої держави. Йдеться про основні віхи життя та діяльності найближчих соратників гетьмана Івана Мазепи – Пилипа Орлика, Андрія Войнаровського, Костя Гордієнка, Григорія Герцика, Федора Мировича, Федора Нахимовського, Кліма Довгополого, Дмитра Горленка, Ганни Орлик, Григора Орлика (Рис. 3.4);

Рис. 3.4. Виставкові проєкти

- фондова онлайн-виставка «Предмети розповідають», присвячена 315-й річниці укладення українсько-шведського воєнно-політичного союзу;
- книжкова та ілюстрована виставка «Гетьман: шляхи, осмислення»;
- фотовиставка «Стримаємо. Здолаємо. Переможемо!» [62].

3. Інтерпретація: пояснювальні матеріали, які допомагають відвідувачам зрозуміти контекст і історію битви. Це може включати в себе текстові панелі, аудіогіди, аудіо-відео презентації та лекції.

Відеосюжети:

- «Союзники під Полтавою», створених до 315-ї річниці укладення шведсько-українського воєнно-політичного договору 1708 року;
- «Життя та діяльність гетьмана Івана Мазепи» [18].

Для відвідувачів доступні роздруковані пояснювальні матеріали, які знаходяться в залах музею та які можна вільно брати з собою (Рис. 3.5).

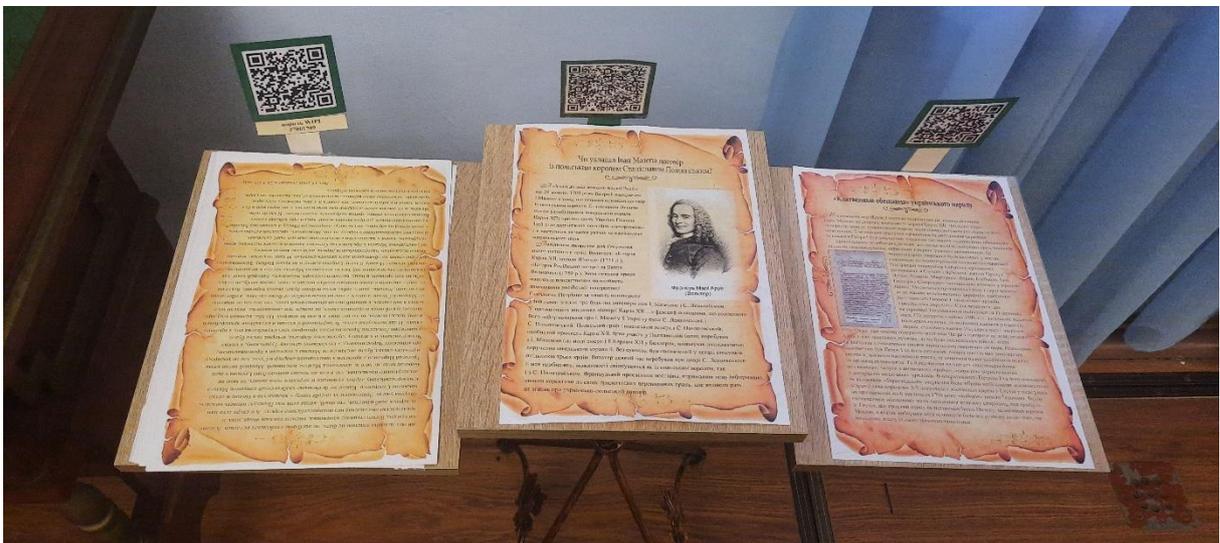

Рис. 3.5. Текстові матеріали

4. Педагогічна діяльність: музей проводить освітні заходи для шкільних груп, відвідувачів та дітей. Це – лекції, майстер-класи, екскурсії та інші форми навчання.

Заповідник постійно співпрацює з навчальними закладами міста Полтави. Для учнів шкіл постійно проводяться козацькі розваги, майстер-класи (розпис екоторбинок, виготовлення ниточкових пташок (лелек), ляльки-мотанки, патріотичних браслетів ,створення вишиванки у стилі «орігамі», великодній зайчик тощо), тематичні екскурсії та заходи («Козацькі традиції: спадок нації, зв'язок поколінь», «Велика Північна війна: історія великого кохання», «На шляху до незалежності», «Всі ми діти

козацького краю», «Скарби музею Полтавської битви», «Володар», велоекскурсія «Поле Полтавської битви: з картою в руці»).

Виставковий проєкт «Мазепинці – поборники незалежності України», присвячений першій українській політичній еміграції, презентували у Полтавському державному аграрному університеті, Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка, Полтавському державному медичному університеті, Військовому коледжі сержантського складу Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут [62].

5. Архіви та дослідження: забезпечення доступу до архівів та досліджень, які дозволяють вченим та історикам вивчати подію битви більш докладно.

У фондах ДІКЗ «Поле Полтавської битви» увага приділяється наявним у бібліотеці працям істориків, письменників української діаспори: І. Борщака, Б. Крупницького, М. Андрусика, Є. Маланюка, В. Різниченка, Б.Лепкого, Б. Кентржинського, Т. Мацьківа, О. Субтельного, С. Плохія, спільній праці З. Когута, В. Мезенцева, Ю. Ситого (Рис. 3.6).

Рис. 3.6. Бібліотечний фонд. Світлина Яременко С.

Окрім того, в бібліотеці музею можна ознайомитися з копіями видань І. Борщака «Войнаровський», статтями з українського суспільно-політичного, літературного та наукового часопису «Визвольний шлях», присвячених І. Мазепі та Григору Орлику; з копіями статей зі збірників «Праці Українського наукового інституту», серед яких «Діярій гетьмана Пилипа Орлика», підготований до друку Яном із Токар Токаржевським Карашевичем у 1936 році та багато інших видань [62].

Всі вони використовуються науковими працівниками музею. Також всі бажаючі можуть ознайомитися з наявною літературою за попереднім записом.

6. Публічні заходи та лекції: організація публічних заходів, лекцій та дискусій, що сприяють глибокому розумінню історії та контексту Полтавської битви.

На офіційних сторінках музею у соціальних мережах постійно діють рубрики, які допомагають краще пізнати історію:

- музей онлайн – присвячена маловідомим фактам, об'єктам та подіям Великої Північної війни та Полтавської битви;
- цей день в історії – знайомство з подіями Полтавської битви та Великої Північної війни та відзначення пам'ятних дат;
- історія мовою музейних експонатів тощо.

25 січня 2023 року відбулася чергова зустріч в рамках курсу лекцій з історії України волонтерського проєкту «Без минулого немає майбутнього!», ініційований активістками Громадської організації «Інша жінка» у м. Полтава. Науковими співробітникам ДІКЗ «Поле Полтавської битви» було представлено тематичний захід під назвою «Володар», присвячений гетьманові України Івану Мазепі. Присутні слухачі з цікавістю дізналися про життєві перипетії та політичний шлях українського керманіча [62].

7. Співпраця з іншими музеями та культурними організаціями: установа партнерства та обмін ресурсами з іншими музеями та організаціями для спільних проєктів та ініціатив.

12 жовтня 2022 року в музеї Другої світової війни відбулася конференція «World Battlefield Museums Forum 2022» на якій виступила завідувачка відділу науково-просвітницької роботи ДІКЗ «Поле Полтавської битви» Євгенія Щербина [62]. Вона презентувала музей і взяла участь в дискусії разом із визначеними організаторами-партнерами: Чехія – Військовий музей 1866 року; Канада – Канадський військовий музей; Перл-Харбор, США – Тихоокеанські історичні парки; Верден, Франція – Меморіальний музей Вердена; Німеччина – Museum und Park Kalkriese; Польща – Музей Другої світової війни в Гданську (Рис. 3.7).

Рис. 3.7. Конференція World Battlefield Museums Forum 2022

13 вересня 2023 року наукові працівники заповідника «Поле Полтавської битви» взяли участь у Міжнародній науковій конференції: «Археологія полів битв», м. Вроцлав. Організатори конференції – Міжнародний центр навчання та досліджень культурної спадщини у Вроцлаві, Департамент освіти, культури та спадщини Міністерства національної оборони Республіки Польща, Академія військового мистецтва у Варшаві, Вроцлавська політехніка. З доповіддю англійською мовою «Археологічні дослідження поля Полтавської битви: історія, проблеми, перспективи» виступила завідувачка відділу науково-просвітницької

роботи Євгенія Щербина (співавтори: директор Наталія Білан, заступниця директора Людмила Шендрик).

20-22 жовтня 2023 року старший науковий співробітник відділу науково-фондової роботи та експозиції Світлана Яременко представила ДІКЗ «Поле Полтавської битви» на практичній частині семінару «Реновація музеїв: архітектура доступності і безпеки» (workshop «Reshaping Museums: architecture of accessibility and safety of collection») (м. Київ), організованому Національною спілкою архітекторів України, Національним музеєм мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України під егідою UNESCO. Захід об'єднав провідних архітекторів, урбаністів, соціологів та спеціалістів з культурної спадщини. Його результатом стало розроблення рекомендацій щодо удосконалення музейних просторів для забезпечення доступності та збереження колекцій.

Ці традиційні складники музейної комунікації сприяють створенню освітнього досвіду для відвідувачів та допомагають розповісти історію Полтавської битви та її значення.

3.2. Інтерактивні технології як складова процесу музейної комунікації в ДІКЗ «Поле Полтавської битви»

Інтерактивні технології відіграють важливу роль як складові процесу музейної комунікації в Державному історико-культурному заповіднику «Поле Полтавської битви». Вони допомагають зробити візит до музею більш пізнавальним та захоплюючим для відвідувачів, а також сприяють глибшому розумінню історії Полтавської битви. Наведемо приклади деяких способів, які використовуються:

1. Віртуальні тури: музей може надавати віртуальні тури через веб-сайт або мобільні додатки. Це дозволяє відвідувачам досліджувати експозиції та виставки віддалено без особистої присутності.

Здійснити віртуальну подорож до музею історії Полтавської битви через веб-сайт <https://poltavaopen.com/vt/7> або мобільний додаток PoltavaOpen (Рис. 3.8, 3.9, 3.10).

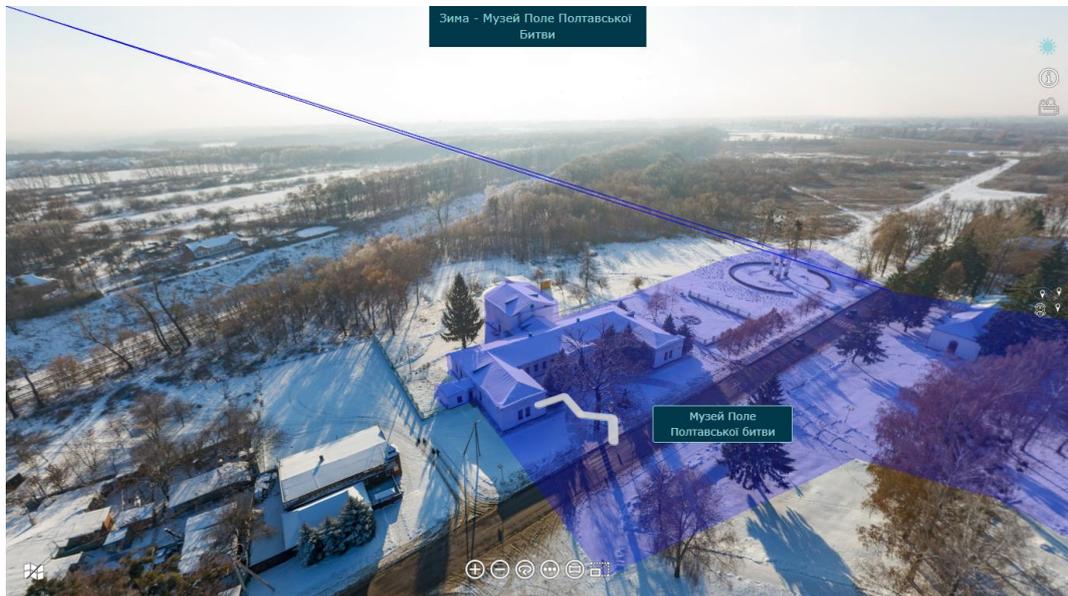

Рис. 3.8. Музей історії Полтавської битви у мобільному додатку PoltavaOpen

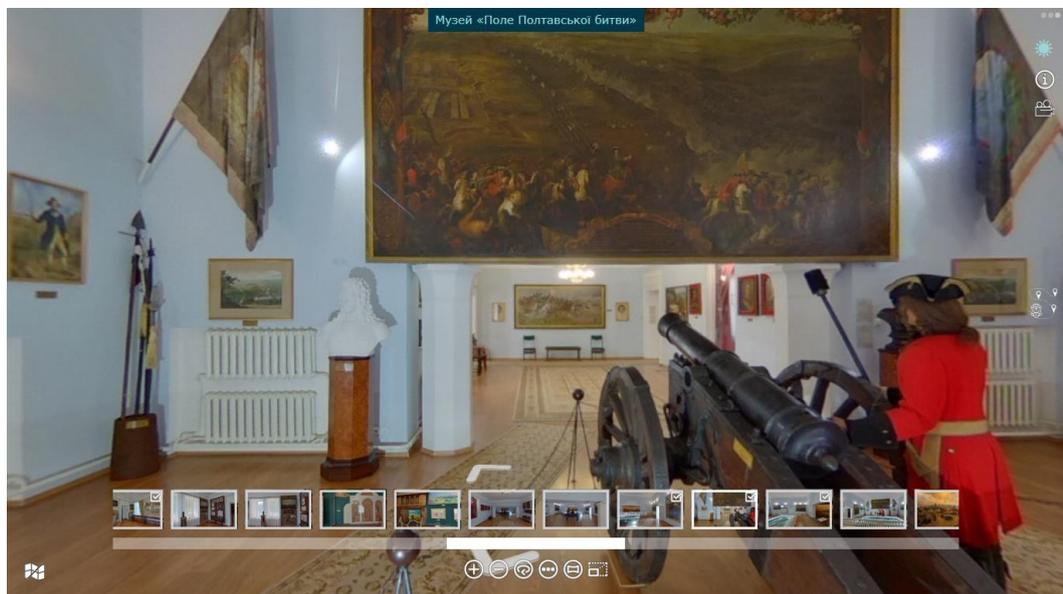

Рис. 3.9. 6 зала музею в мобільному додатку PoltavaOpen

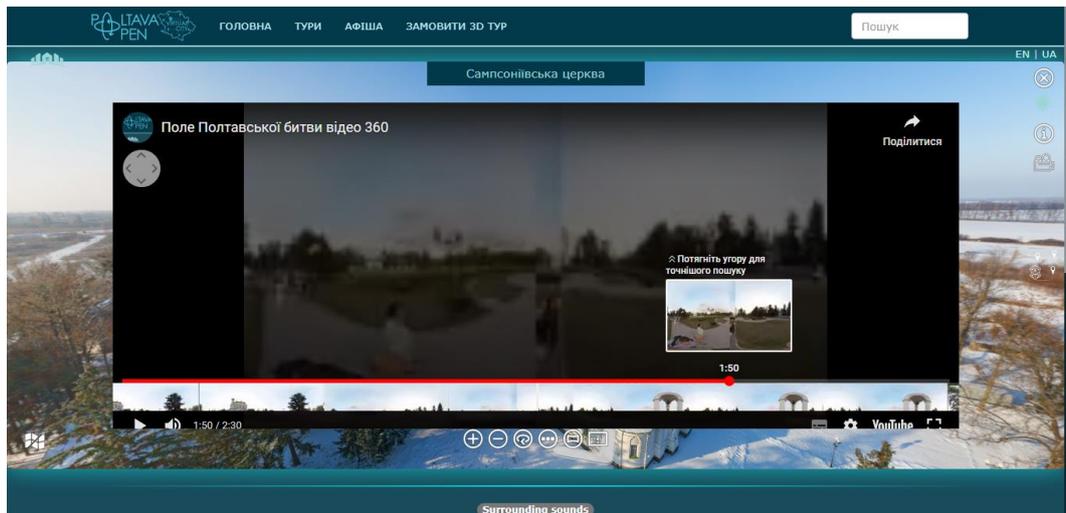

Рис. 3.10. Віртуальна екскурсія музеєм у мобільному додатку PoltavaOpen

Даний застосунок надає можливість віртуальної подорожі Полтавою і Полтавським регіоном прямо через екран мобільного пристрою. В ньому представлено більше 70 віртуальних маршрутів по місту Полтава і Полтавській області. Всі вони складені з низки сферичних панорам знятих із землі і з повітря. Віртуальні маршрути розподілені за категоріями:

- туристичні маршрути;
- історичні пам'ятки та музеї;
- аеропанорами міста;
- театри та галереї;
- діловий туризм;
- проживання;
- їжа та напої.

В описі турів, що представлені у розділі «Туристичні маршрути» можна знайти контактну інформацію про туристичні агентства і гідів (Рис. 3.11).

Кожний тур супроводжується загальною текстовою інформацією, а приємна фонова музика додає неповторних вражень від переглядів

сферичних панорам, також більшість турів супроводжується цікавою аудіоінформацією.

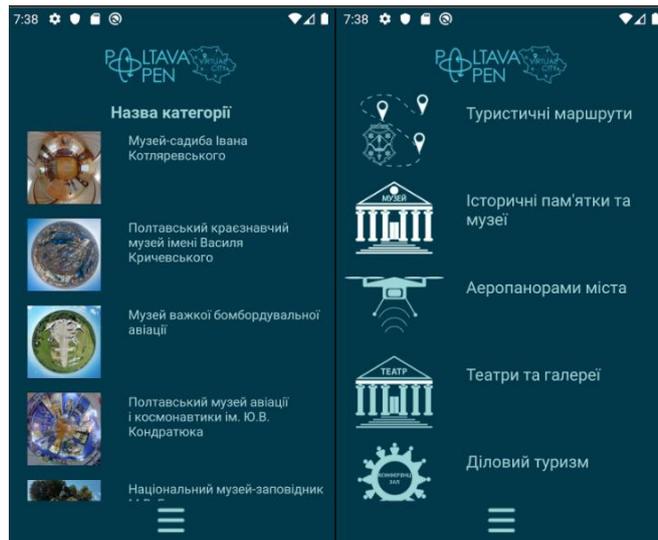

Рис. 3.11. Інформація, яка міститься у мобільному додатку PoltavaOpen

Афіша заходів демонструє як всі майбутні події, так і заходи, що проходять в місті та області на вибрану користувачем дату. Вона містить постер, опис, місце проведення і контактну інформацію події.

Зареєструвавшись у додатку користувач отримує можливість ставити вподобання турам, а також писати повідомлення безпосередньо з додатку.

Дата випуску: 17 лист. 2019 р. Постачальник: Dmytro Lizenko.

3D-фільми розроблені для музею Олегом Лебединським:

– «Музей історії Полтавської битви»
<https://www.facebook.com/Poltavabattlemuseum/videos/1072547366434970/>;

– «Скарби музеїв Полтавщини. Музей історії Полтавської битви»
<https://www.facebook.com/Poltavabattlemuseum/videos/212987476595651/>;

– «Полтавська битва: українська територія»
<https://www.facebook.com/Poltavabattlemuseum/videos/684501418973315/>.

2. Мультимедійні панелі та інтерактивні дисплеї: в музеї можуть бути встановлені мультимедійні дисплеї та сенсорні панелі, які нададуть

додаткову інформацію про експонати, анімації та інші мультимедійні ресурси. В експозиції діють: сенсорний інформаційно-туристичний кіоск; експозиційний планшет для демонстрації історичних документів кін. XVII – поч. XVIII ст.; 6 телевізійних екранів для демонстрації відеоматеріалів. Як у самому музеї, так і на території музейного містечка розміщено понад 40 QR-кодів, за допомогою яких відвідувачі можуть прочитати більш детальну інформацію про той чи інший експонат, подію чи туристичну локацію (Рис. 3.12).

За допомогою спеціальних антивандальних інформаційних табличок із QR-кодами, які мають вже знайому полтавцям та гостям міста символіку у вигляді підкови-смайлика, прокладено туристичний маршрут територією музейного містечка Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви» (вул. Шведська Могила, 32). На відносно невеликій території музейного містечка відвідувачу надається можливість самостійно ознайомитись із сьома туристичними об'єктами

- Музей історії Полтавської битви;
- Монумент Петру I;
- Братська могила царських воїнів;
- Каплиця Св. Петра і Павла;
- Сампсоніївська церква;
- Перший музей Полтавської битви;
- Ротонда вшанування пам'яті полеглих в Полтавській битві.

Інформація про об'єкти структурована за принципом: назва, історична довідка, легенда про об'єкт, фотографічний матеріал. Під час генерації QR-коду за допомогою смартфона чи планшета турист спрямовується на інтернет-ресурс «Полтава туристична» - www.tourism.poltava.ua з детальним описом та фотографічним зображенням локації.

3. Інтерактивні ігри: музей може створювати інтерактивні ігри, які дозволяють відвідувачам брати участь у віртуальних сценаріях, пов'язаних із битвою. Це може бути корисним для освіти та розваги.

Музей проводить інтерактивний урок «Велика Північна війна в Україні і на Полтавщині. Полтавська битва» для учнів 8-х класів загальноосвітніх шкіл міста Полтави в рамках виїзної акції «Школяр у музеї». Інформація розроблена з урахуванням шкільної програми з історії для учнів 8-х класів. Теоретичний матеріал поєднаний з інтерактивом та сучасним інноваційними технологіями, запровадженими у музеї. За допомогою QR-кодів учні завантажують до смартфонів картографічний і додатковий матеріал для самостійного опрацювання. Разом з екскурсоводом за допомогою карти прослідковують шлях союзної армії територією України та Полтавщини, вивчають територію Полтавської фортеці, самостійно визначають наслідки війни для кожної із сторін конфлікту.

4. Аугментована реальність: використання технологій аугментованої реальності, які дозволяють відвідувачам додавати віртуальні об'єкти до реального світу через смартфони або інші пристрої.

У музеї історії Полтавської битви присутні доповнена реальність, за допомогою якої турист зможе на своєму планшеті чи смартфоні «оживити» події понад 300-річної давнини, ставши свідком штурму шведською армією московських редутів (автор сценарію – науковий співробітник музею Сергій Макаренко, розробник технології – Олег Голота) (Рис. 3.12, 3.13). та віртуальна реальність, яка перетворює відвідувача на артилериста XVIII століття епохи Великої Північної війни.

Рис. 3.12. Інструкція з користуванням AR

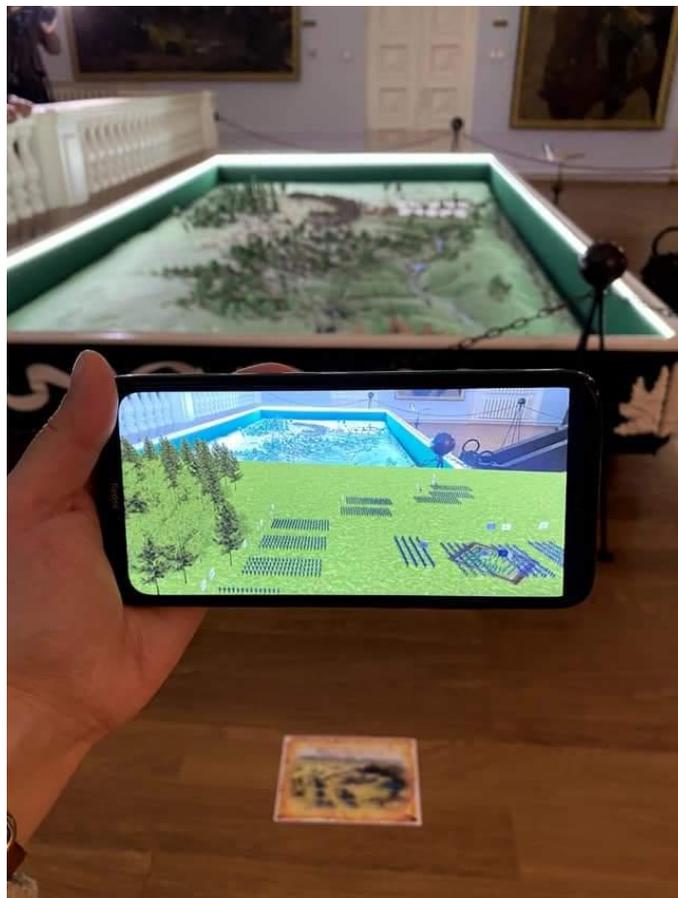

Рис. 3.13. Доповнена реальність

5. Аудіогіди та мобільні додатки: розробка аудіогідів та мобільних додатків, які надають додаткову інформацію та історії про музей та його експонати.

На сьогоднішній день до послуг відвідувачів представлено 25 аудіогідів, записаних п'ятьма мовами.

Отже, використання цих інтерактивних технологій допомагає залучити різні вікові аудиторії, зробити музейний візит більш освітнім та цікавим, а також сприяє глибшому розумінню історії Полтавської битви та її контексту.

Для музею було б доцільно створити власний мобільний додаток, який містить інформацію про сам заповідник, його пам'ятки, наукові матеріали, онлайн-виставки, надавані послуги та їх ціни, маршрути тощо.

Створення мобільного додатку для Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви» має численні переваги, зокрема:

1. Мобільний додаток надасть відвідувачам інтерактивні та зручні інструменти для отримання інформації про Полтавську битву.

2. Використання аудіогідів, віртуальної реальності або розширеної реальності в додатку може створити захопливі та освітні враження.

3. Зручний доступ до інформації: додаток надасть відвідувачам можливість отримати детальну інформацію про предмети експозиції, архітектурні пам'ятки, історію подій та інші аспекти заповідника в будь-який час і в будь-якому місці.

4. Підвищення обізнаності та освіти: додаток може містити освітні ресурси, віртуальні екскурсії та інші матеріали, що підвищують рівень обізнаності відвідувачів щодо історії даного регіону.

5. Залучення молодого покоління: використання сучасних технологій, таких як мобільний додаток, може сприяти привертанню уваги молоді до історії та культурних цінностей, роблячи візит до заповідника цікавим та важливим для них.

6. Маркетинг та просування: мобільний додаток може слугувати ефективним інструментом для маркетингу та просування заповідника, розширюючи його аудиторію та привертаючи нових відвідувачів.

7. Забезпечення комфорту відвідувачам: функції додатку, такі як інтерактивні карти, розклад подій, інформація про сервіси та інше, можуть покращити загальний комфорт відвідування заповідника.

Загальна мета полягає в тому, щоб зробити відвідування Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви» більш цікавим, пізнавальним та доступним для широкого кола відвідувачів.

Ми розробили можливий дизайн мобільного додатку для Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви»:

1. Головна сторінка:
  - логотип музею;
  - цитата відомого шведського історика П. Енглунда;
  - посилання на соціальні мережі: Instagram, Facebook, Youtube;
  - посилання «Замовити екскурсію» з переходом на відповідний розділ.
2. Випадаючий блок при свайпі вниз:
  - посилання для швидкого переходу на сторінки: «Про нас», «Новини», «Виставки», «Екскурсії», «Відгуки та побажання», «Контакти».
3. Розділ «Про нас»:
  - короткий опис історії музею;
  - фото головного будівлі [Додаток А].
4. Розділ «Новини»:
  - список останніх подій та новин музею з фото-матеріалами [Додаток Б].
5. Розділ «Виставки»:
  - відео та короткий опис кожної виставки [Додаток В].
6. Розділ «Екскурсії»:
  - опис кожної екскурсії [Додаток Д].

7. Розділ «Відгуки та побажання»:
  - можливість залишити свій відгук або побажання [Додаток Е].
8. Розділ «Контакти»:
  - адреса, телефон та електронна пошта музею (Рис. 3.14) [Додаток Ж].

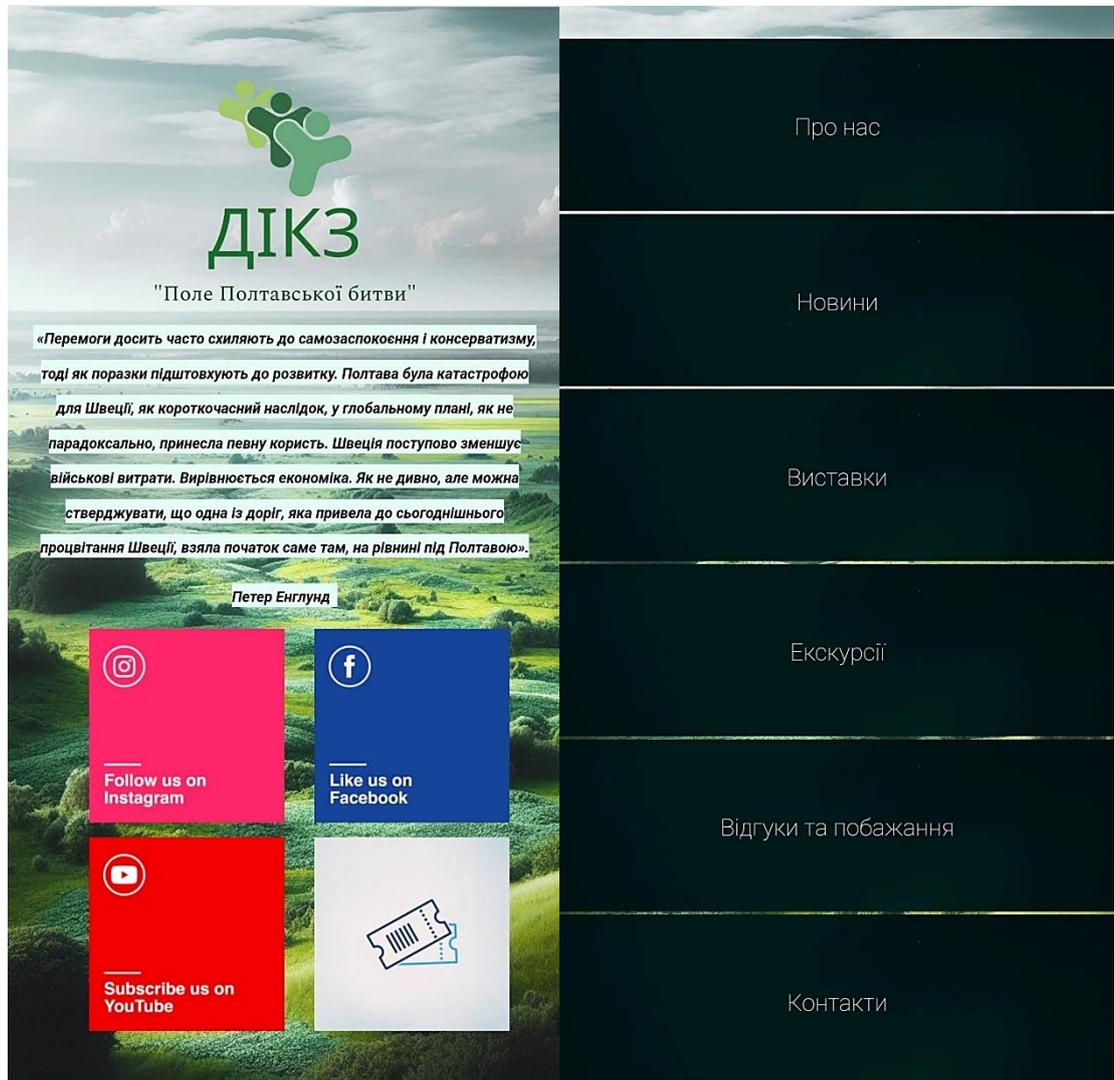

Рис. 3.14. Головна сторінка музейного додатку

Цей дизайн спроектовано для забезпечення зручності користувачів та надання повноцінного іммерсивного досвіду знайомства з музеєм та його подіями. Додаток надає можливість поглибити розуміння історії Полтавської битви та Великої Північної війни.

Отже, використання інтерактивних технологій у Державному історико-культурному заповіднику «Поле Полтавської битви»

визначається як ключовий елемент процесу музейної комунікації, сприяючи поглибленню взаємодії відвідувачів з історичною спадщиною. Інтерактивні технології стають не лише засобом підвищення привабливості музею, але й засобом активного включення аудиторії в поглиблене осмислення історії.

Упровадження елементів віртуальної реальності, мультимедійних додатків та інтерактивних експозицій дозволяє відвідувачам не лише спостерігати за історичними подіями, але і фактично взаємодіяти з ними. Це створює унікальний досвід, поглиблюючи розуміння, емоційне занурення в історичний контекст і прагнення не лише зберегти культурну спадщину, але й активно залучити аудиторію до процесу її вивчення та розуміння. Цей підхід робить відвідування музею динамічним та освітнім заходом, адаптованим до сучасних вимог та очікувань відвідувачів у епоху технологічних інновацій.

ВИСНОВКИ

Результати розв'язання визначених дослідницьких завдань дають підставу сформулювати відповідні висновки:

1. Глобалізація вимагає від документно-інформаційних установ галузі «Культура» пристосування до міжнародних стандартів та активного використання новітніх технологій. Успіх полягає в умінні адекватно відповідати на виклики та створювати максимально сприятливі умови для збереження, максимального удоступнення та якнайширшої популяризації й використання культурної спадщини.

У сучасному світі, охопленому глобалізаційними процесами, функції бібліотек, архівів та музеїв стають надзвичайно важливими для збереження, розуміння та засвоєння сенсів, що закарбовані в культурній спадщині. Усі ці установи стають мостами між різними культурами, надаючи можливість кожному індивідууму відкрити для себе світ інших.

Прагнення сучасної бібліотеки забезпечити рівний і вільний доступ до суспільно значимої інформації і знань сприяє утвердженню соціальної справедливості, зниження соціальної напруги в суспільстві. Розширення доступності інформації підвищує роль бібліотек як стабілізуючого соціального фактора, що сприяє утвердженню соціальної та інформаційної безпеки, соціальної стійкості суспільного розвитку.

Музеї активно влаштовують міжнародні виставки та спільні проєкти з іншими культурними установами. Це сприяє обміну культурними цінностями та привертає увагу глобальної аудиторії. Також музеї розширюють свої освітні програми, включаючи навчальні матеріали для вчителів та дистанційне навчання, щоб підвищити обізнаність про культурну спадщину та мистецтво. Процеси глобалізації суспільства, інтенсивне формування розважально-дозвільної індустрії зумовлюють також кардинальну зміну музейних практик. Музейну діяльність сьогодні пов'язують не лише з процесами збереження та інтерпретації культурної спадщини, а й спробою розв'язання актуальних проблем суспільства,

оскільки музей – це не лише місце зберігання цінних пам’яток і науково-просвітницький центр, а також інструмент соціальних і культурних перетворень.

Змінюється й роль архівів у сучасному світі, де будь-яка інформація, що функціонує в суспільстві, не тільки набуває значущості стратегічно важливого ресурсу, а й стає провідним чинником у збереженні та виробництві інших видів ресурсів, необхідних для виживання людства. Значна частина цієї інформації з часом набуває статусу архівної інформації і відкладається в архівах. Такі архівні ресурси є важливою складовою політико-правової, економічної, соціальної та інших сфер життєдіяльності суспільства будь-якої держави, зі сферою національної безпеки включно, а отже, відіграють важливу роль, як на національному, так і міжнародному рівні. Для сьогодення важливим є не лише їхнє надійне збереження, а й максимальне удоступнення зацікавленим групам користувачів, максимальна популяризація та сприяння їх використанню в інтересах держави, суспільства, кожного окремого громадянина держави.

2. Державний історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви» відзначається успішним використанням комунікаційних стратегій, які дозволяють ефективно залучати глобальну аудиторію та зберігати історію. Традиційні складові музейної комунікації в ДКЗ «Поле Полтавської битви» включають наступні елементи:

- експонати та колекції: музей розпоряджається цінними експонатами та колекціями, які відображають історію Полтавської битви та подій, пов'язаних з нею;
- виставки: організація виставок дозволяє відвідувачам зануритися у події та контекст Полтавської битви, використовуючи сучасні технології та інтерактивні підходи;
- інтерпретація: музей використовує різноманітні методи інтерпретації, щоб роз'яснити історію та значення подій, пов'язаних із Полтавською битвою;

- педагогічна діяльність: організація освітніх програм та заходів для шкільних груп і відвідувачів сприяє підвищенню рівня історичної освіти;
- архіви та дослідження: заповідник здійснює науково-дослідницьку роботу та зберігає архівні матеріали, сприяючи розвитку історичних досліджень;
- публічні заходи та лекції: організація різноманітних публічних заходів, включаючи лекції та виступи, поглиблює сприйняття громадськості щодо історії та культурного значення Полтавської битви;
- співпраця з іншими музеями та культурними організаціями: узгоджена діяльність із іншими культурними установами сприяє обміну ресурсами та підвищує ефективність музейної діяльності.

Ці складові створюють комплексну музейну комунікацію, що дозволяє заповіднику успішно взаємодіяти з аудиторією та виконувати свою місію збереження і популяризації історичної спадщини.

3. Оцінка ефективності комунікаційних заходів у ДІКЗ «Поле Полтавської битви» свідчить про позитивний вплив цих заходів на цільові групи. Високий рівень взаємодії з відвідувачами та позитивний фідбек підтверджують успішність управління комунікаціями в глобальному масштабі. Значною мірою цьому сприяє застосування у реалізації комунікативних стратегій музейного закладу сучасних інтерактивних технологій, які є популярними наразі по всьому світу.

У Державному історико-культурному заповіднику «Поле Полтавської битви» використовуються такі інтерактивні технології:

- віртуальні тури та 3D фільми ;
- мультимедійні панелі та інтерактивні дисплеї;
- інтерактивні ігри;
- аугментована реальність (доповнена реальність та віртуальна реальність);

– аудіогіди (записані п'ятьма мовами).

4. З метою поліпшення доступу та взаємодії із відвідувачами, пропонується розроблення мобільного додатку. Його функціональність повинна включати інтерактивні карти, аудіо-екскурсії та можливість обміну враженнями для збагачення відвідувального досвіду.

Мобільні додатки можна використовувати без підключення до інтернету на відміну від сайтів. Якщо відвідувач завчасно встановить програму, то йому не потрібно бути «прив'язаним» до інтернету для отримання інформації, яка його цікавить.

Крім цього, це чудова можливість збільшити кількість споживачів культурного продукту Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви» завдяки мобільному додатку, який би комунікував з цільовою аудиторією, містив актуальну інформацію, сприяв повному використанню потенціалу закладу у онлайн та офлайн способах взаємодії.

Узагальнюючи, можна констатувати, що глобальна спільнота може ефективно сприймати та взаємодіяти із культурною спадщиною завдяки ретельно розробленим комунікаційним стратегіям та інноваційним мобільним рішенням, які сприяють збереженню, вивченню, популяризації та осмисленню культурних цінностей.

Нами запропоновано дизайн такого мобільного додатку, який містить інформацію про сам заповідник, його пам'ятки, наукові матеріали, онлайн-виставки, надавані послуги та їх ціни, маршрути тощо. Його спроектовано для забезпечення зручності користувачів та надання повноцінного іммерсивного досвіду знайомства з музеєм та його подіями.

Насамкінець, вважаємо доцільним внести пропозицію щодо подальшого створення мобільного додатку Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ЗУ «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 № 249/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.10.2023).
2. ЗУ «Про культуру» від 14.12.2010 р. №2778-17. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/2778-17> (дата звернення: 20.10.2023).
3. Аспекти розвитку архівної справи України в умовах глобалізації. URL: <https://jias.donnu.edu.ua/article/view/11442> (дата звернення: 20.10.2023).
4. Балабанов Г. Музеї як чинник розвитку туризму: європейський досвід та українські реалії. *Функціонування та перспективи розвитку туристичної галузі України*: кол. моногр. Львів, 2018. С. 338–360.
5. Банах В. Музейні інновації та інтерактивність у теорії та практиці музейної справи. *Historical and cultural studies*. 2016. Vol. 3, № 1. С. 1-5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hcs_2016_3_1_3 (дата звернення: 22.10.2023).
6. Бібліотеки в адаптації глобальних інформаційних ресурсів. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/310> (дата звернення: 24.10.2023).
7. Бібліотечні фонди: тенденції формування та організації. Старобільськ, 2017. URL: http://library.lg.ua/upload/files/bib_fondy.pdf (дата звернення: 18.11.2023).
8. Білан Н. Інформаційні технології в сучасному музеї (на прикладі музеїв комунальної власності міста Полтави). *Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи*: матеріали II Всеукраїн. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Полтава, 23 листопада 2016 р. Полтава: ПолтНТУ, 2016. С. 165–166.
9. Британський музей. URL: <https://www.britishmuseum.org/> (дата звернення: 01.11.2023).

10. Вплив на діяльність бібліотек в умовах глобалізації. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15096/%D0%A3%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9D.%D0%9A.%2C%20%D0%A4%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%20%D0%A1.%D0%9E..pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 04.11.2023).
11. Гаврилюк С. Перспективи музеїв як об'єктів культурного туризму. *Наук. вісник Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Істор. науки.* 2019. № 7. С. 144–153.
12. Гавриш В. Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи / Archival Resources of Ukraine in Global Information Net: types, access and prospects. Тернопіль, 2017. 78 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/17604/1/> (дата звернення: 15.11.2023).
13. Галузинський Г. Сучасні технологічні засоби обробки інформації: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2010. 224 с.
14. Гордієнко Т. Музеї йдуть у соцмережі. Це мода чи необхідність? URL: <https://ms.detector.media/sotsmerezhi/post/22836/2019-05-07-muzeiydut-u-sotsmerezhi-tse-moda-chy-neobkhidnist/> (дата звернення: 12.11.2023).
15. Гула Р.В., Передерій І.Г. Музеї та культурна спадщина у консцієнтальних війнах сучасності (на прикладі російської агресії проти України). *Сучасні рецепції світоглядно-ціннісних орієнтирів Григорія Сковороди*: кол. моногр. Полтава, 2022. С. 253–267.
16. Гула Р.В., Передерій І.Г., Сажко В.В. Вітчизняні архіви, бібліотеки та музеї як об'єкт і суб'єкт консцієнтальної війни в умовах збройної агресії РФ проти України. *Вісник Харківської державної академії культури.* 2022. Вип. 62. С. 7-40.
17. Денбновецький С. Цифрова трансформація українських бібліотек в умовах глобалізаційних перетворень. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія.* 2022. № 1. С. 26–33.

18. Державний історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви». URL: <https://battle-poltava.org.ua/uk/> (дата звернення: 27.11.2023).
19. Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи. URL: https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/11586/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%A3%D0%9A%D0%94_280-287.pdf (дата звернення: 27.11.2023).
20. Дубровіна Л., Киридон А., Матяш І. Архіви, бібліотеки, музеї – джерельна основа національної пам’яті, культурної спадщини України. *Бібліотечний вісник*. 2017. № 1. С. 3–10.
21. Еволюція концептуальних моделей сучасного музею. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/52765/8/Snahoshchenko_Suchasnyi_muzei.pdf (дата звернення: 27.11.2023).
22. Знаменський А. Модернізація музейної діяльності. *Довідник керівника установи культури*. 2003. № 10. С. 68–74.
23. Інформаційно-комунікаційні технології – пріоритетний напрямок розвитку педагогічної освіти. 2011. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=244341480 (дата звернення: 28.12.2023).
24. Ключко Ю. Проблема теоретичного осмислення соціальних функцій музею. URL: <http://www.nbu.gov.ua> (дата звернення: 20.12.2023).
25. Ключко Ю. Проблеми розвитку інтерактивних музейних технологій // *XI культурологічні читання пам’яті В. Подкопаєва*: зб. мат. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 31 травня – 1 червня 2013 р.). К.: НАКККиМ, 2013. С. 166–169.
26. Кобцев К. Комп’ютеризація музеїв – сьогодення перспективи розвитку. URL: <http://matriks-pres.com.ua/index.php/statti-kamis/10-kamis/146-komp-yuterizatsiya-muzejiv-sogodennya-perspektivi-rozvitku> (дата звернення: 25.12.2023).

27. Коваль Т. Бібліотечно-інформаційний сервіс: сучасний стан і перспективи розвитку. *Бібліотечний вісник*. 2018. № 1. С. 5–7
28. Корнілова В. Деякі особливості PR-комунікацій музейних установ. *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф.: у 2 т. (м. Черкаси, 22-23 берез. 2012 р.)*. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А. 2012. Т. 1. С.44–46.
29. Кузьмук О. Роль музеїв у культурному та соціально-економічному розвитку країни: зарубіжний досвід. Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/rol-muzeiv-ukulturnomu-ta-socialno-ekonomichnomu-rozvitku> (дата звернення: 27.12.2023).
30. Кузьмук О. Стан та шляхи модернізації музейного менеджменту в Україні. URL: <http://www.old.niss.gov.ua/Monitor/oktober08/2.html> (дата звернення: 25.12.2023).
31. Культурно-розважальні послуги. URL: <http://potreb.in.ua/1540u.html> (дата звернення: 20.12.2023).
32. Лещенко О. Новітні інформаційні технології – новий рівень музейних досліджень. *Ветеран України*. 2010. № 15. С. 45–54.
33. Лук'янець Н. Сучасні інформаційні технології як складова музейного менеджменту. URL: <http://www.conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/396> (дата звернення: 20.12.2023).
34. Львівські музеї з'явилися у мобільному додатку. URL: https://tvoemisto.tv/news/lvivski_muzei_zyavylysy_u_mobilnomu_dodatku_85395.html (дата звернення: 26.12.2023).
35. Любіцева О. Музейний туризм: навчальний посібник. К., 2021. 150 с.
36. Матеріальна підтримка культурних проєктів: світовий досвід та можливості застосування в Україні: кол. моногр. Інститут культурології академії мистецтв України. К.: Ін-т культурології НАМУ, 2010. 192 с.

37. Мина Ж., Пелецишин А. Інтернет-ресурси історії України в глобальній комп'ютерній мережі: інформаційне наповнення. *Вісник НУ «Львівська політехніка». Держава та армія.* 2014. № 809. С. 104–109.
38. Московченко Н.П., Палеха Ю.І. Документне фондознавство: архівні фонди: навч. посібн. URL: <http://lira-k.com.ua/preview/12487.pdf> (дата звернення: 28.12.2023).
39. Музеї XXI століття в умовах глобалізації: нові смисли. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jan/7736/18.pdf> (дата звернення: 21.12.2023).
40. Музеї: збереження спадщини, осмислення минулого, формування ідентичності. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/148ab0c0-62a7-44d0-9323-85b0fa7e7d60> (дата звернення: 22.12.2023).
41. Музей мистецтва Samsung. URL: <https://www.leeumhoam.org/> (дата звернення: 22.12.2023).
42. Музей мистецтва Метрополітен. URL: <https://www.metmuseum.org/> (дата звернення: 23.12.2023).
43. Музей як content-provider. URL: <https://artukraine.com.ua/ukr/a/muzey-kak-content-provider-it-v-vystavochnom-prostranstve--chast-pervaya--mobilnye-prilozheniya/> (дата звернення: 21.12.2023).
44. Музейна комунікація. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjIxNw==/f5a65bc1d88cd6292e10cb4297889574.pdf> (дата звернення: 27.12.2023).
45. Навчання у музеї: Що? Де? Як? Чому? Навіщо? / уклад. В. Олійник, Т. Олшанецька. Львів, 2013. 48 с.
46. Національний музей Китаю. URL: <https://www.chnmuseum.cn/> (дата звернення: 22.12.2023).
47. Національний музей Південної Кореї. URL: <https://www.museum.go.kr/site/main/home> (дата звернення: 21.12.2023).

48. Нові інформаційні технології музейної справи. URL: https://pidruchniki.com/16520205/kulturologiya/novi_informatsiyni_tehnologiyi_muzeynoyi_spravi (дата звернення: 29.12.2023).
49. Передерій І. Реалізація комеморативної функції музеїв у епоху інформаційного суспільства. *Збірник наукових статей за матеріалами круглих столів, присвячених пам'яті історика, архівіста, музейника Івана Павловського*. Випуск II (2016 – 2020 рр.). Полтава: ФОП Говоров С.В., 2020. С. 225 – 232.
50. Передерій І.Г., Білан Н.В. Сучасна музейна комунікація в Україні та світі: стан і перспективи розвитку. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. Київ. 2018. №2. С. 44–53.
51. Передерій І.Г., Гула Р.В. Про перспективи реалізації проєкту Національної електронної бібліотеки України. *Тези 75-ї наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*. (м. Полтава, 02 травня – 25 травня 2023 року). Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. Том 2. С.261–264.
52. Передерій І.Г., Стороженко Л.В. Інноваційні комунікації та інтерактивність у практиці музейної галузі. *Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи: матеріали V Всеукраїн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 25 листопада 2020 р.* / редкол.: І.Г. Передерій, О.Є. Гомотюк та ін. Полтава, 2020. С. 261–268.
53. Передерій І., Білан Н. Сучасна музейна комунікація в Україні та світі: стан і перспективи розвитку. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. К.: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2018. № 2. С. 72-79.
54. Половинчак Ю. Сучасна бібліотека в ідентичнісних практиках цифрового суспільства. *Інформація, комунікація та управління*

- знаннями в глобалізованому світі: зб. матеріалів Другої міжнар. наук. конф. Київ, 2019. С. 15–16.
55. Ривліна В. Соціальні мережі як інструмент медіатизації. *Молодий вчений*. 2016. № 12. С. 193–198.
56. Розробка мобільних додатків від А до Я: повний гайд. URL: <https://dan-it.com.ua/uk/blog/rozrobka-mobilnih-dodatkiv-vid-a-do-ja-povnij-gajd/> (дата звернення: 29.12.2023).
57. Роль бібліотек у суспільстві. URL: http://8ref.com/16/referat_161963.html (дата звернення: 30.12.2023).
58. Романуха О. Розвиток музейної справи як фактор активізації міжнародного туризму в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 2(1). С. 227-231.
59. Салата О. Еволюція музею як соціокультурного інституту в умовах процесу глобалізації. URL: https://www.researchgate.net/profile/Oksana-Salata/publication/344905365_EVOLUCIA_MUZEU_AK_SOCIOKULTURNOGO_INSTITUTU_V_UMOVAN_PROCESU_GLOBALIZACII/links/5f9869b2a6fdccfd7b84a605/EVOLUCIA-MUZEU-AK-SOCIOKULTURNOGO-INSTITUTU-V-UMOVAN-PROCESU-GLOBALIZACII.pdf (дата звернення: 28.12.2023).
60. Смаглій К. Сучасні тенденції розвитку європейських музеїв: аналіз матеріалів Європейського музейного форуму. *Актуальні проблеми теорії 102 і практики музейної та пам'яткоохоронної діяльності: зб. наук. праць*. Київ: НАКККиМ, 2013. С. 78–86.
61. Смітсонівський інститут. URL: <https://www.si.edu/museums/smithsonian-institution-building> (дата звернення: 15.12.2023).
62. Сторінка музею історії Полтавські битви. URL: <https://www.facebook.com/Poltavabattlemuseum> (дата звернення: 15.12.2023).

63. Сучасні цифрові технології в музеях. URL: <https://kustdnipro.com/digital-u-muzeyah/> (дата звернення: 16.12.2023).
64. Тейт Модерн. URL: <https://www.tate.org.uk/visit/tate-modern> (дата звернення: 17.12.2023).
65. Тевікова О. Музеєзнавство: навчальний посібник для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» денної та заочної форм навчання. Полтава: ПолтНТУ, 2017. 290 с.
66. Українська і світова культура в умовах глобалізаційних змін. URL: http://pmu.in.ua/museum_pedagogics/practical/ (дата звернення: 18.12.2023).
67. Хрущ С. Використання технологій доповненої реальності в сучасних медіатеках. *Цифрова платформа: інформ. технології в соціокультур. сфері*. 2022. Т. 5. № 1. С. 144–150.
68. Чабак Л. Національна ідентичність та культурна спадщина в умовах глобалізації. *Тези III міжнар. наук.-практ. конф. «Історико-культурна спадщина в еру глобалізації: теоретичні та прикладні аспекти»* / уклад. А. Л. Нагірняк. Львів, 2016. С. 168–171.
69. Чернега О. Трансформація туристичної галузі під час війни в Україні через цифрові технології. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. Острог: Вид-во НаУОА, вересень 2022. № 26 (54). С. 43–50.
70. Чернобай Ю., Бриндза В. Проєкт стратегії збалансованого розвитку музею. *Наукові записки Державного природознавчого музею*. 2014. Вип. 30. С. 3–22.
71. Черченко О. Світові та українські музеї в умовах інформаційно-комп'ютерного суспільства. URL: <http://www.dspace.nbuiv.gov.ua/.../08-cherchenko.pdf?...1> (дата звернення: 18.12.2023).
72. Шанхайський музей. URL: <https://www.shanghaimuseum.net/mu/frontend/pg/index> (дата звернення: 18.12.2023).

73. Яковець І.О. Комунікаційний простір сучасного музею як одна з основних категорій теорії музейної комунікації. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2014. № 4-5. С. 129-133.
74. Ярошенко Т. Наукова комунікація в цифрову епоху: з точки зору дослідників, видавців, бібліотекарів. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 9. С. 44-49.
75. Яцечко-Блаженко Т., Рудянин І. Місце інтерактивних технологій в музейній справі ХХІ століття. *Волинський музейний вісник: наук. зб.* Вип. 7. Луцьк: Волин. краєзнавч. музей, 2015. С. 115–118.
76. Askmona. URL: <https://www.askmona.fr/en/chatbot/> (Last accessed: 02.01.2024).
77. Thiel S. AI in Museums. Reflections, Perspectives and Applications. / eds. Johannes C. Bernhardt. 2023. 318 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Сторінка «Про нас»

<
Про нас

Сьогодні заповідник важливий науково-методичний центр та цікава туристична локація Полтавщини. Його відвідують туристи з усіх континентів планети. Подіями Великої Північної війни особливо цікавляться європейці, адже серед її учасників були пращури сучасних шведів, росіян, українців, фінів, норвежців, данців, німців, поляків, турків, молдаван, білорусів, англійців, литовців, естонців, латишів, чехів, румунів, французів.

11

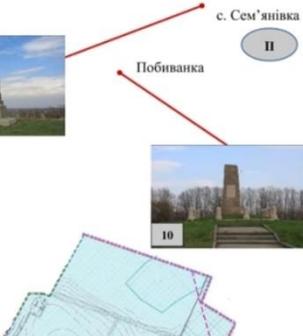
10

9

с. Сем'янівка

Побиванка

Сторінка «Новини»

< Новини

Глуха людина може безкоштовно підключитися онлайн до послуги „Перекладач УЖМ”

Польська фірма Migam www.migam.org надає безкоштовний доступ до „Перекладача УЖМ” з 1 березня 2022 року. Від початку війни росії проти України.

Сервіс працює 24 години на добу, 7 днів на тиждень.

Доступ до перекладача безкоштовний для кожної глухої людини, яка володіє українською жестовою мовою.

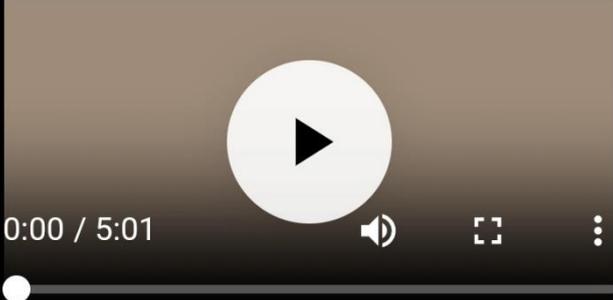
Лана послуга фінансується Міжнародним

Сторінка «Виставки»

< Виставки

“Предмети розповідають” (речі, передані Товариством військової історії Швеції (SMB))

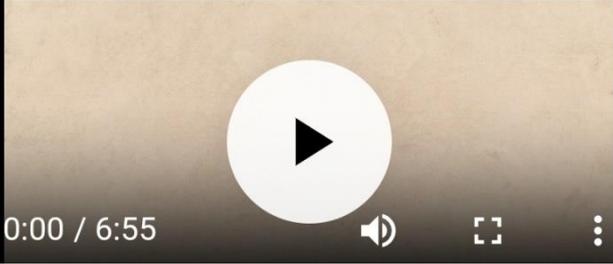
Фондова онлайн-виставка, присвячена 315-й річниці укладення українсько-шведського воєнно-політичного союзу

“Tillsammans! Разом!” (Українсько-шведський союз 1708 року на сторінках видань)

Бібліотечна онлайн-виставка, присвячена 315-й річниці укладення українсько-шведського воєнно-політичного союзу

Сторінка «Відгуки та побажання»

< Відгуки та побажання

Напишіть нам

Ваше прізвище, ім'я та по батькові*

Ваше прізвище, ім'я та г
Контактний телефон*

Контактний телефон

Електронна пошта для зворотнього зв'язку*

Електронна пошта

Ваше повідомлення

Ваше повідомлення

Надіслати

Сторінка «Контакти»

